הלכות יום טוב

ילקוט יוסף

מתוך ילקוט יוסף, מאת הרב יצחק יוסף.
הטקסט נלקח מאתר «ילקוט יוסף חינם – האתר להפצת יהדות» (yalkut.info).
זכויות היוצרים על הטקסט שמורות לבעליהן. הקובץ נועד ללימוד בלבד ואינו למכירה.
geulaquiz.com

סימן תצא – דיני הבדלה במוצאי יום טוב

א מי שלא הבדיל במוצאי יום טוב, יש לו תשלומין ויכול להבדיל גם במוצאי יום אסרו חג. [שו״ת יביע אומר חלק ז׳ חאו״ח סימן מז].

ב בן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ, ודעתו לחזור, ולא השיג יין להבדלה במוצאי יום טוב, יש לו תשלומין ויבדיל במוצאי יום טוב שני של גלויות. [שם].

סימן תצג – מנהגי ימי ספירת העומר

א המנהג בכל תפוצות ישראל שלא לשאת אשה בימי הספירה מפסח ועד ל״ד לעומר, מפני שבאותו פרק זמן מתו באסכרה עשרים וארבעה אלף תלמידי רבי עקיבא, ונשאר העולם שמם, עד שבא רבי עקיבא אצל רבותינו שבדרום ושנאה להם, והם רבי מאיר ורבי יהודה, ורבי יוסי, ורבי שמעון, ורבי אלעזר, והם הם שהעמידו את התורה מאותו הדור והלאה. (יבמות סב:). ונהגו העם להתאבל על תלמידי רבי עקיבא שמתו, ולהמנע משמחה. ובהיות שפסקו למות בפרוס עצרת, (כלומר, חצי חודש, דהיינו חמשה עשר יום קודם חג השבועות, שהוא ל״ד לעומר), מותרים לישא מאותו יום ואילך. וכן המנהג פה עיה״ק ירושלים ת״ו, אצל כל הספרדים ועדות המזרח, ואף ביום ל״ד בבוקר מותר. ואחינו האשכנזים נוהגים כמו שכתב הרמ״א להתיר לעשות נישואין רק בל״ג בעומר. [והמיקל גם בליל ל״ג לעומר יש לו על מה שיסמוך]. ואף שבכמה מקומות נהגו כן גם הספרדים, שאין מתירים לערוך נישואין אחרי ל״ד בעומר, מכל מקום המנהג אצל הספרדים בארץ ישראל אינו כן, ומותרים בנישואין מיום ל״ד לעומר והלאה, כדעת מרן שקבלנו הוראותיו. וראוי להורות לכל רושמי נישואין של הרבנות בארץ ישראל שאם באים לפניהם מהספרדים ועדות המזרח להרשם לנישואין לפניהם, ויבקשו לישא בל״ג לעומר, יעירו תשומת לבם שאין מנהג הספרדים כן, אלא מנהגם כמו שכתב מרן הבית יוסף (סימן שצג) בשם הרשב״ץ, שאין לערוך נישואין לפני ל״ד לעומר, כדין תספורת שאין להתיר התספורת אלא ביום ל״ד בבוקר, מדין מקצת היום ככולו. ובשעת הדחק אפשר לעשות הנישואין בל״ג לעומר בערב, אחר צאת הכוכבים של ליל ל״ד, שבזה יש לומר מקצת היום ככולו, גם בלילה. ומיום זה מותר להם לערוך נישואין בכל יום ויום, וכל עדה תחזיק במנהגיה. [ילקוט יוסף מועדים. חזון עובדיה על יום טוב עמ׳ רנה].

ב אם החתן ספרדי והכלה מבנות אשכנז, או להיפך, הולכים בזה אחר העדה של החתן, בין להקל ובין להחמיר. שהכל תלוי בחתן שהוא מחוייב בפריה ורביה. ובו תלוי עיקר השמחה, ואין הדבר תלוי בכלה. (ומה גם שמאז הנישואין אשה אשכנזיה הנישאת לספרדי נטפלת אליו בכל הדינים והמנהגים). ואם יש חשש שיבואו לידי איסורים, יש להקל. [שו״ת יביע אומר חלק ה׳ עמ׳ שמט. שו״ת יחוה דעת חלק ג׳ סי׳ לא].

ג מעיקר הדין מי שלא קיים פריה ורביה, (דהיינו שאין לו בן ובת), יכול לישא אשה בתוך ימי הספירה, ומכל מקום גם בזה נהגו שלא לישא אשה כלל עד ל״ד לעומר, ואין לשנות המנהג. אולם אם יש שעת הדחק גדול יש להסתמך על עיקר הדין ולהתחשב בזה בתור הוראת שעה, כדי להתיר הנישואין. ואם אפשר טוב לעשות הנישואין בראש חודש אייר. [שו״ת יביע אומר חלק ג׳ סימן כו סק״ד. חלק ה׳ סימן לח. חזו״ע על יו״ט עמוד רנו].

ד מותר להחזיר גרושתו מן הנישואין בימי העומר. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד רנח].

ה חתן ספרדי שלא קיים מצות פריה ורביה, שנרשם לנישואין בל״ג לעומר, מחוסר ידיעה, ושלח הזמנות לכלולותיו, רשאים לערוך לו חופה וקידושין בל״ג לעומר.

ו מותר לחתן להסתפר ביום חופתו בתוך ימי הספירה. [שו״ת יביע אומר ח״ה או״ח סי׳ לח].

ז בשנה שחל ל״ג לעומר בערב שבת מותר להקדים הנישואין בליל ל״ג בעומר, ליל ששי, לחתן שלא קיים פריה ורביה, ובאופן שיש צורך להקדים הנישואין לערב שבת. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תכח].

ח גם הנוהגים להקל בכל ימות השנה לשמוע שירי קודש המלווים בכלי נגינה, דרך הרדיו והרשם קול, נכון שיחמירו בימי הספירה שלא לשמוע בהם שירים המלווים עם כלי נגינה, או שמיעת כלי שיר מטייפ. ומכל מקום שירה בפה כשהיא דרך הודאה להשי״ת, בלי כלי נגינה, מותרת אף בימים אלה, ומכל שכן שמותר להשמיע נעימה בתפלה, או בשעה שעוסק בתורה, וכל שכן בשבתות שבתוך ימי הספירה [או שבתוך ימי בין המצרים], ואין להחמיר בזה כלל. ובשמחת מצוה כגון מילה [אפילו שלא בזמנה], או פדיון הבן [אפילו שלא בזמנו], או סיום מסכתא, או בר מצוה (ששלמו לו י״ג שנה ביום זה), מותר לשמוע שירי קודש המלווים בכלי נגינה, שכל שהיא שמחת מצוה יש להקל בדבר. ולכן מותר להשתתף בתהלוכה ללוות הכנסת ספר תורה בימי הספירה, עם כלי זמר. [חזו״ע על יו״ט עמ׳ רנט].

ט בליל ל״ג בעומר ולמחרתו נוהגים להקל לשמוע שירים מכלי נגינה, וכל שכן מטייפ, לכבוד ההילולא של התנא רשב״י ע״ה. [חזון עובדיה על יום טוב מהדורת תשס״ג, עמוד רנח]

י מותר לעשות אירוסין, הנקראים ״תנאים״ בימי הספירה, וימעטו בשמחה, שיהיו רק משוררים בפה, ולא בכלי שיר, ומותר לחלק מגדנות ומיני מתיקה. אבל ריקודים ומחולות של רשות אסורים בימי הספירה. [מגן אברהם (ריש סימן תצג). ואחרונים שם. ובקובץ נועם כרך י״א (עמוד קמ). ע״ש]. וריקודים מעורבים [בנים ובנות] אסורים לעולם, והוא עוון חמור. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תל. ובחומר ריקודים מעורבים ראה באוצר דינים לאשה ולבת עמוד תשצז].

יא פשט המנהג בכל ספרד שלא להסתפר בימי הספירה עד יום ל״ד לעומר בבוקר, ואינם מסתפרים ביום ל״ג בעומר כמנהג האשכנזים, אלא בל״ד לעומר בבוקר. ולאחר מכן מותר להסתפר בכל עת שירצה. [יביע אומר ח״ג סימן כו. ויחוה דעת ח״ד סימן לב אות כ׳].

יב החרדים לדבר ה׳ נזהרים גם לגבי גילוח הזקן, שלא לגלח בימי העומר. ואמנם יש אנשים שהדבר קשה להם מאד להמתין כל כך לגילוח הזקן, ולכן נהגו היתר לגלח בראש חודש אייר. וסמכו על הגאון הרדב״ז שהתיר בזה. והנוהגים לחוש לצואת רבי יהודה החסיד ואינם מסתפרים כלל בשום ראש חודש יכולים להתגלח בערב ראש חודש אייר. ובשנה שחל ראש חודש אייר ביום ראשון יכולים להתגלח בערב שבת שלפני זה. ויש אומרים שאם מצטער הרבה כשאינו מגלח זקנו בעומר, והוא במקום צורך גדול, יש להקל לו לגלח הזקן בכל ערב שבת לכבוד שבת, כי לא דיברו הפוסקים בגילוח הזקן כלל בזמנם. ומכל מקום טוב וראוי מאד להחזיק במנהג זה שלא לגלח גם הזקן. וכן נהגו כיום בני הישיבות ובעלי הבתים הקובעים עתים לתורה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תלא. יבי״א חלק ב׳ סימן טז תאהע״ז. שו״ת חזון עובדיה חלק א׳ עמוד כב].

יג אם חל ל״ג לעומר בערב שבת, מותר גם לבני ספרד להסתפר בל״ג לעומר מפני כבוד השבת. ואם יש לו סיבה כל שהיא המונעת אותו מלהסתפר בערב שבת ביום, מותר להסתפר בליל ששי לכבוד שבת. וכן מותר לערוך נישואין לחתן שלא קיים מצות פריה ורביה, בליל ששי שהוא ליל ל״ג לעומר. [יחוה דעת חלק ד׳ עמוד קעט].

יד אם חל ברית מילה בתוך ימי הספירה, מותר לאבי הבן ולסנדק ולמוהל להסתפר ולהתגלח באותו יום, הואיל ויום טוב שלהם הוא. ואם יש סיבה המונעת את בעלי הברית מלהסתפר ביום המילה, יכולים להקדים ולהסתפר אף ביום שלפני המילה. וכן אם חל המילה ביום א׳ רשאים להסתפר ביום ו׳. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד רסד].

טו חתן בר מצוה מותר לו להסתפר לכבוד חגיגת הבר מצוה הנערכת עבורו בימי העומר.

טז יש נוהגים שלא להסתפר ולא להתגלח אלא ביום מ״ט לעומר, ערב חג השבועות, ואפילו אם חל ברית מילה בתוך ימי הספירה אינם מסתפרים כלל. ומנהג זה הוא על פי תורת הקבלה, ואינו אלא למצניעים ההולכים תמיד על פי הסוד, אבל מנהג רוב הקהילות להסתפר ביום ל״ד בעומר. ומי שנהג כן ורוצה לבטל מנהגו ולנהוג כדברי מרן להסתפר ביום ל״ד לעומר, יעשה התרה על מנהגו, וישוב לנהוג כדעת הפוסקים. והוא הדין לענין תספורת ביום המילה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תלא].

יז אף למנהג המקובלים, כשחל שבת בערב חג השבועות מסתפרים בערב שבת, ולא יכנסו לרגל כשהם מנוולים.

יח אין הנשים בכלל איסור התספורת בימי העומר. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד רסא].

יט כל המותרים להסתפר בחול המועד, (כגון, היוצא מבית האסורים, והבא ממדינת הים), מותרים להסתפר גם בימי הספירה.

כ מותר לגזוז צפרנים בימי הספירה. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד רסג ד״ה ולענין]

כא נהגו מקצת נשים להמנע בימי הספירה מעשיית מלאכה, כגון סריגה ותפירה וכיוצא בזה, משקיעת החמה ואילך, לאות אבל על תלמידי רבי עקיבא. ויש אומרים שאין לאסור להן אלא עד אחר ספירת העומר. ונשים שנהגו לסרוג או לארוג או לתפור בזמנים אלו אין למחות בהן, כי אין בזה חיוב כלל רק מנהג בעלמא. ומי שלא נהג לא נהג. ומכל מקום, אין להחמיר על נשים המתפרנסות ממלאכת סריגה ותפירה וכיו״ב. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תלג].

כב יש להקל לברך שהחיינו על פרי חדש בימי הספירה, בין בחול בין בשבת. ואף מי שנהג להחמיר שלא לברך שהחיינו בימי הספירה על פרי חדש, יוכל לבטל מנהגו אף בלי התרה, אפילו אם היה יודע שהוא חומרא. [ילקו״י שם. חזון עובדיה על יום טוב עמוד רנט].

כג אולם לענין לבישת בגד חדש בימי הספירה, טוב לחוש ממדת חסידות למה שכתב בספר יוסף אומץ (יוזפא, סימן תתמה), שמיום ראש חודש אייר ואילך נוהגים להחמיר שלא ללבוש בגד חדש. וכשיש צורך, יש להדר ללבוש הבגד החדש בשבת שבתוך ימי הספירה, ויברך עליו שהחיינו. ובמקום שמחת בר מצוה או ברית מילה בימי הספירה, יש להקל בזה בפשיטות. [והיינו בבגד חדש ששמח בו ומברכים עליו בכל השנה שהחיינו, כגון חולצה ומכנסים וכדומה, אבל בגדי זיעה חדשים, או גרבים, בלאו הכי אין מברכים עליהם שהחיינו]. ואפילו לתקן ולתפור בגדים חדשים נוהגים איסור. ויש מקילין בזה, וטוב לחוש לזה ממדת חסידות. [יבי״א ח״ג סי׳ כו. יחו״ד א׳ סי׳ כד].

כד גם במקומות שנהגו איסור לתפור בגדים חדשים בימי הספירה, מותר לתקן ולתפור ולקנות מלבושים חדשים בימי הספירה לחתן העושה נישואין בל״ג בעומר, למנהג אשכנז, או ל״ד בעומר למנהג ספרד. וכל שכן אם החתן לא קיים מצות פריה ורביה. ואין בזה מנהג להחמיר. [יביע אומר חלק ג׳ חלק אורח חיים סימן כו סק״ד. חזון עובדיה על יום טוב עמו׳ רסא].

כה מי שנזדמן לו להכנס לדירה חדשה בימי הספירה, מותר לו להכנס ולדור בתוכה. ואין להקפיד לדחות כניסתו עד אחר ל״ג לעומר. ואפילו בדירה לשם הרווחה. וכן רשאי לסייד ולצבוע הדירה, או לעשות טפטים לנוי בימי הספירה, בטרם יכנס עם משפחתו לדירה. ויכול לעשות סעודה של חנוכת הבית בימי הספירה, ויאמרו שם דברי תורה, והלימוד של חנוכת הבית, שאז הוא סעודת מצוה, וכל שכן בארץ ישראל שהיא מצוה מצד עצמה. ויכול לברך שהחיינו בימי העומר על כניסתו לדירה החדשה, בלבישת בגד או פרי חדש, אולם בעת חנוכת הבית אין לשמוע שירים מכלי שיר, אף מטייפ, עד ל״ד בעומר. [יחוה דעת ח״ג סימן ל].

כו יש נוהגים להמנע מלצאת לדרך בימי הספירה, אולם להלכה אין להקפיד בזה כלל, ובפרט במקום הצורך. וכן אין להקפיד מלרחוץ בנהר בימים אלה. (זולת במקום שנהגו להחמיר). [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תלד. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עדר].

כז יום ל״ג בעומר הוא יום שמחה וחדוה לכבוד התנא רשב״י. שהוא יום ההילולא של רשב״י. [ואיתא בשעה״כ (דף פז.) שטעם השמחה שבו ביום סמך רשב״י את חמשת תלמידיו, ונתגלה שם קדוש [אכדיי״ם], שהוא חילוף שם אלוקים. ובספר פרי עץ חיים יש גירסא ״יום שמת״ בו רשב״י. ובספר עד הגל הזה כתב שיש לגרוס ״יום שמחת רשב״י״. וכ״ה בדפוסים ישנים. וע״ע במאירי יבמות סב: ובביאורי הגר״א תצג סק״ב. שיו״ב המלוקט סי׳ תצג סק״א, טוב עין סי׳ יח פ״ז]. ויש לזה סימוכין בפוסקים, ולכן נוהגים לערוך לימוד בליל ל״ג בעומר במנין, וללמוד שבחי רשב״י המפוזרים בש״ס ובזוה״ק. ומנהג יפה הוא. ויש נוהגים ללכת על קבר רשב״י במירון, וההולכים למירון יתרחקו מקלות ראש וכדומה, ובמקום גילה שם תהא רעדה. ובזמננו טוב יותר לבקר אצל ציון קבר רשב״י בזמן אחר, כי בעוה״ר בזמן האחרון אין הצניעות נשמרת במקום זה בל״ג בעומר. ומלבד כל זה יש נוהגים לשחוט שם בהמות ולאכול, מבלי לבדוק אם השוחט הוא בר סמכא, וגם רבו המכשולות בענין הניקור מחלב דאורייתא שהוא איסור כרת, ושומר נפשו ירחק משם ביום זה. וימי פטירת שאר צדיקים אינם ימי שמחה כיום ל״ג בעומר, אלא הם ימי תענית וצער. [יביע אומר חלק ג׳ סימן יא. יחוה דעת חלק ה׳ סימן לה].

כח אין אומרים וידוי ותחנונים ביום ל״ג בעומר.

כט יש נוהגים לקחת את ילדיהם הקטנים שהגיעו לגיל שלש שנים למירון בל״ג לעומר כדי שיסתפרו תספורת ראשונה בשמחה ובשירים סמוך לקברי התנאים הקדושים רבי שמעון בר יוחאי ורבי אלעזר בנו. ויש סמוכים למנהג זה מדברי המקובלים. ואף בבית הכנסת מותר לעשות כן. ברם, בזמן האחרון שאין הצניעות נשמרת במקום הקדוש אשר במירון, בל״ג לעומר, שומר נפשו ירחק מהם, ושב ואל תעשה עדיף. [יחוה דעת ח״ה סי׳ לה].

סימן תצד – הלכות חג השבועות

א בששה בסיון חל יום חג השבועות, לאחר ימי ספירת העומר שנמשכו ארבעים ותשעה ימים, שהם שבעה שבועות, ולכן נקרא חג השבועות. וכמו שנאמר: ״שבעה שבועות תספור לך וכו׳, ועשית חג שבועות לה׳ אלהיך״. ואמרו חז״ל: למה תלה הכתוב יום חג שבועות בספירה, מה שאין כן בשאר מועדות, לפי שכאשר נתבשרו ישראל לצאת ממצרים נתבשרו שהם עתידים לקבל התורה לסוף חמשים יום ליציאתם, שנאמר בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, נ׳ יתרה של ״תעבדון״ במקום תעבדו, לרמז שמקץ נ׳ יום לצאתם יקבלו התורה בהר חורב, ובצאת ישראל ממצרים מרוב חיבה היו מונים בכל יום ויום: הרי עבר יום אחד, הרי עברו שני ימים, וכן הלאה, מפני שהיה נראה להם כזמן ארוך מתוך חיבתם הגדולה לתורה, והיו מצפים ומייחלים לקבלת התורה, לכך נקבעה הספירה לדורות. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תלו].

ב יש אומרים שבליל חג השבועות אין לקדש על הכוס עד שיהיה ודאי לילה, [שהוא כרבע שעה לאחר שקיעת החמה]. שאם יקדש מבעוד יום הרי הוא כמחסר קצת מיום מ״ט לספירה, וכתוב: ״שבע שבתות ״תמימות״ תהיינה״. ויש חולקים ואומרים שאין לחוש לכך, ושכן פשט המנהג לקדש אף מבעוד יום, ולכן לכתחילה נכון להמתין מלקדש עד לאחר שעברו עשרים דקות מהשקיעה, ובפרט במקומות אלו שאפשר לחשוש לדברי האחרונים ולהמתין עד הלילה, שנכון לעשות כן. ומכל מקום בשעת הצורך הרוצה לסמוך על המקילים, ולקדש על הכוס מבעוד יום ולהוסיף מחול על הקודש יש לו על מה שיסמוך. שכן הוא מעיקר הדין, וגם המנהג כן. ובפרט בארצות אירופה וכדומה, שהשקיעה מתאחרת מאד בימי הקיץ, ובני הבית מצטערים לשבת ולהמתין עד הלילה, וגם זה גורם הפרעה לסדר לימוד הלילה בספר קריאי מועד, כפי שנוהגים על פי הזוהר הקדוש והאר״י ז״ל, שיש להקל להם לקדש ולסעוד מבעוד יום. ואם אפשר טוב שימתינו עד תחילת השקיעה, באופן שהשמש מתכסית מעינינו, ואז יקדשו ויסעדו. וטוב שיאכלו כזית לחם בצאת הכוכבים, ועליהם תבוא ברכת טוב. [יחוה דעת חלק ו׳ סימן ל. שו״ת חזון עובדיה חלק א׳ סימן א׳. יביע אומר חלק ה׳ או״ח סי׳ ו׳ סק״ה. הליכות עולם חלק ב׳ עמוד ג׳].

ג מותר להתפלל ערבית בשבועות מבעוד יום לפני הלילה, כנהוג בכל יום, ואין צריך להזהר בזה להתפלל רק לאחר צאת הכוכבים. שרק לגבי הקידוש טוב להחמיר כנזכר. [שם].

ד הדבר ברור שמי ששכח לברך בחג השבועות ברכת שהחיינו, אינו יכול לברך ברכה זו לאחר החג, אף לא בתוך שבעה ימים שאחר החג. [חזון עובדיה על הלכות פסח עמוד קלד].

ה בליל חג השבועות, מותר לאכול הפת עם סלט ירקות ומיני חמוצים. ואין בזה קפידא. [יחוה דעת חלק ד׳ סימן לז סק״ג].

ו פשט המנהג בכל תפוצות ישראל להיות נעורים כל הלילה בליל חג השבועות ולעסוק בתורה, עד עלות השחר, וכמו שכתוב בזוהר הקדוש: ״חסידים הראשונים לא היו ישנים בלילה הזה, והיו עוסקים בתורה, ואומרים: בואו לנחול מורשה קדושה לנו ולבנינו בשני העולמות״. וכן אמרו עוד בזוהר הקדוש: ״כל אלו שמתקנים התיקון בלילה הזאת ושמחים בו, כולם יהיו רשומים וכתובים בספר הזכרונות, והקדוש ברוך הוא מברך אותם בשבעים ברכות וכתרים של עולם העליון״. והסבירו האחרונים, שהטעם למנהג זה בליל חג השבועות, לפי שבשעת קבלת התורה היו ישראל נרדמים כל הלילה, והוצרך הקדוש ברוך הוא להעירם משנתם על ידי קולות וברקים שהיו לפני מעמד הר סיני. ולכן צריכים לתקן הדבר על ידי שנעמוד על המשמר בלילה הזה ונעסוק בתורה כל הלילה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תלח].

ב אין מנהג זה אלא לאנשים ולא לנשים. [שו״ת רב פעלים חלק א׳ בסוד ישרים סימן ט].

ז מהיות טוב נכון לחוש לדברי רבותינו המקובלים, וללמוד בליל שבועות את התיקון שנתקן ונסדר על פי הזוהר והמקובלים, ונדפס בספר קריאי מועד לחג שבועות, בכנופיא ובחבורה, ולהעדיף סדר לימוד זה על פני לימוד בתלמוד ובפוסקים. ומכל מקום אברכים ובני ישיבות שחשקה נפשם לעסוק בגמרא בלילה הזה בשקידה ובהתמדה, אין למחות בידם, שיש להם על מה שיסמוכו. ויש שנהגו ללמוד בספר המצוות להרמב״ם. ואם רוב הציבור קוראים התיקון אין ראוי ליחידים לפרוש מהם וללמוד תלמוד או רמב״ם. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תלט. יחוה דעת חלק ג׳ סימן לב].

ח יש להזהר מלדבר דברים בטלים בלילה הזה, ולא יאבד זמן יקר זה בשיחה בטילה. ויושב בטל כישן דמי. ועל פי הקבלה אין לקרות משנה בלילה זו. ולפני נקודת חצות הלילה יש לקרות קריאת שמע, בפרט לאלה שהתפללו ערבית מבעוד יום. ואם יש תלמיד חכם בין החבורה טוב ונכון שיבאר לקהל דברי הגמרא והמדרש ותרי״ג מצות, דבר דבור על אופניו, בדברי אגדה המושכים את הלב, כדי שלא יבואו להתנמנם. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תמ].

ט העוסקים בתורה בלילה, ומגישים להם מדי פעם בפעם במשך הלילה תה או קפה, אפילו שהו בינתים יותר משעה ומחצה, שיש בזה יותר מכדי שיעור עיכול המזון, אינם צריכים לחזור ולברך על כל כוס וכוס, אלא די בברכה אחת, והיא פוטרת את הכל. וטוב שיכוין דעתו לפטור בברכתו הראשונה כל מה שיביאו לפניו לאחר מכן. ואם יצא לחוץ מפתח בית הכנסת או בית המדרש, אפילו הניח מקצת חברים, ואחר כך חזר, צריך לחזור ולברך, ששינוי מקום נחשב להיסח הדעת.

יא אין לברך ברכות התורה אלא עד אחרי עלות השחר, שהוא שיעור מהלך ארבע מילין לפני הנץ החמה, דהיינו שבעים ושתים דקות קודם הנץ, ושיעור זה משערים בשעות זמניות, (ומה שנכתב בלוחות מסוימים שיעור אחר על זמני עמוד השחר, אינו מכוון לדעת מרן והפוסקים שאנו הולכים בעקבותיהם. ואכמ״ל). [ילקוט יוסף חלק א׳ עמוד קלז. שארית יוסף חלק א׳ עמוד תפב].

יב מנהגינו שגם הניעורים בלילי שבועות מברכים ברכות התורה. ויש מתחסדים לשמוע ברכות התורה ממי שישן בלילה שינת קבע, אבל המנהג הפשוט שאף הניעורים כל הלילה מברכים ברכות התורה אחר עלות השחר, ובמקום מנהג אין לומר ״ספק ברכות להקל״. [יביע אומר חלק ה׳ סימן ו. יחוה דעת חלק ג׳ סימן לג].

יג מנהגינו לברך כל ברכות השחר, חוץ מברכת על נטילת ידים ואשר יצר. ואם הוצרך לנקביו מברך אשר יצר. (אבל לא ברכת על נטילת ידים). [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תמא].

יד יתגבר כארי בתפלת שחרית לבל יתן שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה, שלא יצא שכרו בהפסדו אם יישן בשעת קריאת שמע ותפלה. [ואסור ללכת לישן תוך חצי שעה לפני עמוד השחר והלאה (שו״ת בנין עולם סימן א׳. ע״ש).]. וכן יזהר בשעת קריאת התורה, שהיא פרשת עשרת הדברות, לבל תחטפנו שינה, וכבר אמרו חז״ל: אמר הקדוש ברוך הוא לישראל, בני היו קוראים פרשת עשרת הדברות בכל שנה ושנה (בחג השבועות), ואני מעלה עליכם כאילו אתם עומדים לפני הר סיני ומקבלים את התורה. [שבאותו יום זמן מתן תורה מתעוררת אותה האהבה קדושה של המעמד הנשגב והנורא של אבותינו במעמד הר סיני. קל וחומר ממה שאמרו במדת פורענות בתוספות סוטה יד. וראה בילקוט יוסף מועדים הלכות שבועות].

טו יש הנוהגים לעמוד על רגליהם בשעת קריאת עשרת הדברות, ואין זה מנהג נכון, כי יש לחוש פן יאמרו שדוקא תורה זו מן השמים ולא השאר חס ושלום, ונותנים יד לפושעים בזה. [וכמו שאמרו כיו״ב בגמרא ברכות (יב.), שבטלו לומר קריאת עשרת הדברות בצבור בכל יום, מפני תרעומת המינים, ופי׳ רש״י שלא יאמרו לעמי

הארץ אין שאר התורה אמת ח״ו, ותדעו שהרי אין קוראים אלא מה שאמר הקב״ה ושמעו מפיו בסיני. ע״כ]. **ויש למחות בנוהגים כן, ומכל שכן במקום שיש שם תלמידי חכמים שיושבים בשעת קריאת עשרת הדברות, שיש למחות במי שעומד, משום יוהרא.** [ילקוט יוסף מועדים שם. חזון עובדיה על הלכות יום טוב הלכות שבועות].

טז אם העולה לתורה בפרשת עשרת הדברות הוא אביו או רבו, ועומד לכבודם, יעמוד מיד עם עלותם לקרות בתורה, שעל ידי כך ניכר הדבר שעמידתו אינה משום עשרת הדברות, אלא משום כבוד אביו או רבו, ובזה אין כל חשש. וכן מי שנמצא בבית כנסת שהקהל עומדים על רגליהם בשעת קריאת עשרת הדברות, ואם ישאר לשבת אף על פי שעושה כדין מכל מקום יש חשש שמא יראה כמזלזל ח״ו, נראה שיש להורות לו להקדים ולעמוד מתחילת הקריאה של העולה לעשרת הדברות, ונמצא שאין כאן פתחון פה למינים, כיון שכבר הקדים לעמוד בכמה פסוקים קודם עשרת הדברות. ואין לגבאי העורך את מכירת המצוות להכריז במכירה ״שזו פרשה חשובה״. [יביע אומר חלק ב׳ סימן טז סק״ג חיו״ד. יחוה דעת חלק א׳ סימן כט. וחלק ו׳ סימן ח].

יז נוהגים לשטוח עשבי בשמים ושושנים בבתי הכנסת ובבתים לכבוד חג השבועות, זכר למה שאמרו חז״ל (שבת פח:) כל דיבור שיצא מפי הקב״ה נתמלא כל העולם כולו בשמים, שנאמר ״שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר״. וכן נוהגים להעמיד ענפי אילנות בבית הכנסת ובבתים, לרמוז למה שאמרו חז״ל (ראש השנה טז.) בעצרת נידונים על פירות האילן. ואף על פי שיש מפקפקים על מנהג זה, הנח להם לישראל שמנהגם תורה, ובפרט שמנהג זה קדום ונזכר בדברי חז״ל. [שו״ת יביע אומר חלק ג׳ סימן כד חיו״ד. יחוה דעת חלק ד׳ סימן לג].

יח במקומות שנוהגים בחג שבועות לחלק בשמים של ריח טוב אחר שהצבור התחיל ברוך שאמר, אינו מנהג טוב. [כה״ח סי׳ תצד אות נז].

יט אין להתענות ביום חג השבועות אפילו תענית חלום. [דרשות מהרי״ל. שכנה״ג]. משום דאי לאו ההוא יומא כמה יוסף איכא בשוקא. [כה״ח סי׳ תצד אות לח]. והרמ״ק היה עוסק בחכמת האמת ביום חג השבועות, ולכן אם יש לו יד בקבלה ילמוד האדרא או זוהר. [כה״ח אות לו].

כ נוהגים לאכול מאכלי חלב בחג השבועות, וכן יש נוהגים לאכול דבש וחלב, לרמוז על מתן תורתינו שנמשלה לדבש וחלב, שנאמר דבש וחלב תחת לשונך. ויש נותנים טעם למנהג מאכלי חלב בחג השבועות, מפני שבעשרת הדברות נתגלו לאבותינו כל חלקי התורה ומצותיה, וכמו שכתב רב סעדיה גאון, שבעשרת הדברות כלולות כל מצוות התורה, וכשירדו מאצל הר סיני אל בתיהם לא מצאו מה לאכול תיכף, זולת מאכלי חלב, כי לבשר היו צריכים הכנה רבה, לשחוט בסכין בדוק בלי פגם כאשר צוה ה׳, ולנקר החלב וגיד הנשה, ולמלוח הבשר ולהדיחו, ולבשל הבשר בכלים חדשים, כי הכלים שהיו להם מקודם, שבישלו בהם תוך מעת לעת, נאסרו מפני המאכלים שנתבשלו בהם קודם מתן תורה, שלא היו כשרים לאכילה לאחר מתן תורה. ובלאו הכי לכולי עלמא תורה ניתנה בשבת [המועדים בהלכה]. ולכן היו זקוקים למאכלי חלב. ואנו עושים זכר לזה. (משנה ברורה סימן תצד ס״ק יב). ובספר תורת חיים (לבבא מציעא פו:) כתב הטעם שאוכלים מאכלי חלב ביום מתן תורה, על פי האגדה, שכשבא הקב״ה ליתן את התורה לישראל קיטרגו עליהם המלאכים, כי רצו לקבל את התורה לעצמם, אמר להם הקב״ה בכולהו זמנין מקטרגין עליהון, ואתון בשעתא דאתיתו לגבי אברהם אכילתו בשר וחלב, שנאמר ״ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה״, ואילו תינוק של ישראל אינו אוכל בשר וחלב ביחד, מיד הלכו להם בפחי נפש. ולכן נוהגים לאכול מאכלי חלב ביום מתן תורה, ואחר קינוח והדחה אוכלים בשר, שיראו המלאכים שאנו נזהרים יפה בדיני בשר וחלב וכו׳. וכן כתב בספר בגדי **שש.** [וע״ע בשו״ת נודע ביהודה תנינא (חיו״ד ס״ס סד). ובילקוט הגרשוני. ובשו״ת ברכת יוסף לנדא סימן כ. ילקוט יוסף מועדים עמ׳ תמד].

כא צריכים להזהר שלא לאכול מאכלי חלב אחר בשר כי אם כעבור שש שעות, וכתורה יעשה, וגם בחג השבועות יש ליזהר בזה, ודלא כמי שכתב שבחג השבועות יכולים להקל יותר. ומנהגינו לאכול תחלה מאכלי חלב, ואחר קינוח והדחה כמשפט, אוכלים מאכלי בשר. [ילקוט יוסף איסור והיתר כרך ג׳ סימן פט].

כב מצוה לאכול ביום טוב בשר בהמה לקיים בזה מצות שמחת החג, שאין שמחה אלא בבשר בהמה, ואף על פי שעיקר המצוה בבשר בהמה, מי שאינו יכול לאכול בשר בהמה מטעמי בריאות או כשרות, יכול לקיים מצות שמחה בבשר עוף. וכן ישתה יין לשמחת החג. אבל לא ימשך יותר מדאי אחר הבשר והיין, וכן ימנע משחוק וקלות ראש, לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה אלא הוללות, ולא נצטוינו אלא על שמחה, שיש בה עבודת היוצר **יתברך שמו.** (הרמב״ם הלכות יום טוב פ״ו ה״כ, ומרן בשלחן ערוך סימן תקכט סעיף ב וסעיף ג). [יחוה דעת חלק ו׳ סימן לג].

כג מצוה לשמח את הנשים בראוי להן, דהיינו בגדים ותכשיטים נאים. ואת הקטנים בראוי להם, בקליות ואגוזים מגדנות וממתקים.

כד אין מרקדים ואין מספקים ביום טוב, גזרה שמא יתקן כלי שיר (ביצה לו:). וכל שכן שאסור להשתמש בכלי נגינה להשמיע קול שיר ביום טוב, וכן אסור להפעיל טייפ או מחשב מערב יום טוב כדי להשמיע ביום טוב תקליטים של שירים ומנגינות, ויש למחות במי שמיקל בזה, כי אין לו על מה שיסמוך. ומכל שכן שאסור להקליט שירים בטייפ רקורדר ביום טוב, אפילו היתה המכונה ערוכה מבעוד יום. אלא ישמחו ביום טוב בדברים המותרים, וכגון לשורר בפה שירות ותשבחות פזמונים ופיוטים אשר יסודתם בהררי קודש. (עיין ערכין יא.). [ילקו״י מועדים עמוד תמה. וראה עוד בילקו״י שבת כרך ה׳. ובשו״ת יבי״א חלק ג׳ סימן כט].

כה מנהג נכון לקרות מגילת רות בחג השבועות בלא ברכה. ושליח צבור ספרדי העובר לפני התיבה במנין אשכנזי, אינו רשאי לברך "על מקרא מגילה" כמנהגם, אלא אחד מהקהל יברך והוא יקרא. ומכל מקום אם עבר ובירך מוציא אותם ידי חובת הברכה, ואינם צריכים לחזור ולברך. אבל ספרדי שנזדמן בבית כנסת של אשכנזים בתענית ציבור במנחה, והזמינוהו לעליית שלישי שצריך להפטיר לפי מנהגם, אף על פי שנכון להתחמק מלעלות לספר תורה, אם כבר קראוהו בשמו, יעלה ויפטיר בברכות. [יביע אומר ח"א סי' כט. ילקו"י מועדים עמ' תמה].

כו אסור להתענות ביום אסרו חג של שבועות, וכן אסור להספיד בו. [כן כתב בכף החיים (סימן תצד ס"ק מח) בשם תשובה מאהבה]. ויש אומרים שהוא הדין בכל אסרו חג. ויש מקומות שנוהגים שלא לעשות מלאכה ביום אסרו חג. והרי זה כדברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור שאין אתה רשאי להתירם בפניהם. אבל במקומותינו נהגו להקל בזה. ונוהגים להרבות קצת באכילה באסרו חג. (סוכה מה: והרמ"א בהגה סוף סימן תכט).

כז מנהג הספרדים שלא לומר תחנון ונפילת אפים, ומזמור יענך ה' ביום צרה, ומזמור תפלה לדוד, מיום ר"ח סיון עד יום י"ב בו, ועד בכלל, מפני שחג השבועות יש לו תשלומין כל שבעה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תמו. חזון עובדיה יום טוב עמוד שכט].

כח הנותן ספר תורה לבית הכנסת ביום חג השבועות, הרי הוא כאילו מקריב מנחה חדשה לה' בזמנה. ומותר להוציאו מרשות היחיד שלו, להעבירו ברשות הרבים, בשמחה וברוב עם אפילו במקום שאין שם עירוב לרשות הרבים, הואיל ויש בזה צורך מצוה. וטוב שיקראו בו בבית הכנסת לפחות פסוק אחד, כדי שתהיה ההוצאה לצורך. [ילקו"י שם. חזו"ע יו"ט עמ' שכא].

כט ישתדל לעסוק בתורה ביום החג, וכמו שאמרו (בפסחים סח:) חציו לה' וחציו לכם. ויש להזהיר את ההמון שלא יעבירו את היום בשינה, ויקבעו זמן ללמוד גם ביום טוב עצמו, אחר שינוחו מהלימוד של הלילה. ומנהג ישראל לקרות אזהרות שיסד מהר"ש בן גבירול וכיוצא בזה. ויותר נכון ללמוד בספר המצות של הרמב"ם, מצות עשה ומצות לא תעשה, דסלקי אליבא דהלכתא (ברכי יוסף סימן תצד ס"ק י). ונכון גם כן לקרות בספר תהלים, כי פטירת אדונינו דוד המלך היתה ביום חג השבועות. [וכמבואר בירושלמי פרק ב' דחגיגה הלכה ג, והובא בתוס' חגיגה יז. ד"ה אף. ועיין בשבת ל. ובשו"ת ברית יעקב (סימן כו)].

ל ישתדל לחדש איזה חידוש בתורה בביאור דברי הראשונים, והוא סימן טוב להתחיל לחדש ביום מתן תורה לכל השנה. ואם אינו בר הכי, ישתדל לשמוע חידוש שלא ידע קודם. [ילקוט יוסף מועדים שם].

סימן תצה – מלאכות האסורות והמותרות ביו"ט

א כתוב בתורה (שמות יב. טז): כל מלאכה לא יעשה בהם (בימים טובים), אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם. והטעם שציותה תורה על שבתון בימים טובים, בכדי שיזכרו ישראל הנסים הגדולים שעשה להם השם יתברך ולאבותיהם, ויודיעום לזרעם אחריהם, ואילו היו מותרים בעשיית מלאכה, היה כל אחד פונה לעסקיו, וכבוד הרגל ושמחת החג היו נשכחים מעם ישראל, ועל ידי השבתון יהיו פנויים להתקבץ בבתי כנסיות ובבתי מדרשות לשמוע דברי התורה, ובהתאסף ראשי עם יחד שבטי ישראל, ילמדו לקח דעת ותבונה מפי חכמי ישראל בהלכות ובאגדות, וכפי מה שאמרו: משה תיקן להם לישראל שיהיו דורשים הלכות פסח בפסח הלכות עצרת בעצרת והלכות חג בחג, שנאמר וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל. וכן אמרו חז"ל: לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לעסוק בהם בדברי תורה. ולכן נצטוינו על שבתון מוחלט, זולת מלאכת אוכל נפש. וכן שנו חכמים: אין בין יום טוב לשבת אלא מלאכת אוכל נפש בלבד. ומכל מקום יש לחלק שעות היום של החג, מחציתם לבית הכנסת ובית המדרש, ומחציתם לאכילה ושתיה לשמחת החג. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תנב].

ב כל מלאכה האסורה בשבת מן התורה אסורה גם ביום טוב מן התורה, וכל שבות מדברי סופרים הנוהג בשבת, נוהג ביום טוב. וכשם שבשבת אמירה לגוי שבות, כך הוא הדין ביום

טוב אבל שבות דשבות במקום מצוה מותר ביום טוב כמו בשבת. [חזון עובדיה על יום טוב עמ' א']

ג התורה ציותה על שביתת בהמה בשבת, שנאמר למען ינוח שורך וחמורך, והוא הדין ביום טוב. שאין בין יום טוב לשבת אלא מלאכת אוכל נפש בלבד.

ד אוכל נפש שאינו מפיג טעם כלל אילו נעשה מערב יום טוב לצורך יום טוב, אף על פי כן מותר לעשותו או לבשלו ביום טוב, ומכל מקום נכון להחמיר לכתחילה לעשותו מערב יום טוב. ולכן עוגה שאפשר לאפותה מערב יו"ט, וכן בישול פירות יבשים [קומפוט], ועשיית מיני מרקחת [ריבה], נכון להכינם מערב יו"ט. אך אם לא עשאם מבעוד יום, מן הדין מותר לעשותם ביום טוב, ובלבד שעושה מהם שיעור מועט לצורך אכילה בו ביום, ומ"מ אם אפשר לעשותם ביום טוב על ידי שינוי נכון שישנה בהם. ומכשירי אוכל נפש שאפשר לעשותם מערב יום טוב, אסור לעשותם ביום טוב. והאשכנזים מחמירים בזה אף לענין אוכל נפש שאפשר לעשותו מערב יום טוב ואינו מפיג טעמו, שלא לעשותו ביום טוב. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תנב. הליכות עולם ח"ב עמוד ה'. חזון עובדיה על יום טוב עמוד ח].

ה טוב להחמיר שלא לעשות ארק ביום טוב, אפילו לצורך שתייתו ביום טוב, מפני שדרך לעשות הרבה בבת אחת.

ו המבשל ביום טוב לצורך אכילה גסה, כגון שהיה שבע כבר מאכילתו, ואחר כך בישל ביום טוב ואכל אכילה גסה עד שקץ במזונו, עשה איסור בבישולו, דלא חשיב אכילה כלל. אבל אם אכל אכילה גסה שעדיין נהנה מאכילתו, הוי בכלל אוכל נפש דשרי. [שו"ת יבי"א ח"ח סי' מז].

ז אסרו חכמים לקצור שדהו או לבצור כרמו ביום טוב אפילו לצורך אוכל נפש, מפני שאדם רגיל לקצור שדהו ולבצור כרמו כאחד, ונמצא כל היום טרוד במלאכתו וימנע משמחת יום טוב. וכן מלאכת עימור, ודישת התבואה וסחיטת פירות העומדים לסחיטה, וברירה, וטחינה והרקדה אסורים ביום טוב, אסורים ביום טוב, שדברים אלו דרכם לעשותם הרבה ביחד, ויש לחוש שמא יעשה לצורך חול. וחז"ל (בירושלמי פ"א דביצה ה"י) הסמיכו זאת על הפסוקים, אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה לכם, וסמיך ליה ושמרתם את המצות, לא התרתי לך מלאכת אוכל נפש אלא משימור ואילך, וזאת מהלישה והלאה בעת שהקמח בא במגע עם המים ועלול להחמיץ ללא שימור מיוחד. ולכן מלאכות שלפני הלישה אסורות ביום טוב. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תנו].

סימן תצה ס"ד – דין מוקצה ביום טוב

א מוקצה אסור ביום טוב אפילו מה שמותר בשבת, כגון קליפות (של פירות) שראויים למאכל בהמה ועוף, או עצמות הראויים לכלבים, שמותר לטלטלן בשבת, אף על פי כן אסור לטלטלן ביום טוב, כדי שלא יבואו לזלזל ביום טוב. ולא יניחם בצלחת ריקה, שהוא כמבטל כלי מהיכנו, שאסור לטלטל הכלי עם הקליפות שבתוכו במשך כל היום. אלא יניח תחלה איזה פרי או פרוסת פת בתוך הצלחת, ואחר כך יתן לתוכה הקליפות או העצמות. [אבל קליפות שאינם ראויות למאכל בהמה כגון קליפי אגוזים ושקדים גם בשבת אסורים בטלטול]. ומותר לטלטל אחר כך הכלי שבתוכו הפרי או הפרוסה עם הקליפות והעצמות כדי להשליכן לאשפה, מאחר שהכלי נעשה בסיס גם לדבר המותר. והטעם שהחמירו במוקצה ביום טוב יותר מבשבת, מפני שכבוד קדושת יום טוב קלה בעיני הבריות, ולכן עשו חז"ל סייג לדבר כדי שלא יבואו לזלזל בקדושת יום טוב. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תנו].

ב פירות העומדים לסחורה כגון אצל סוחר סיטונאי שדרכו למכור ארגזים שלימים או שקים שלמים המלאים פירות, ואין דרכו ליקח מהם לאכילה, נחשבים למוקצים, ואסור לקחת מהם ביום טוב, אף על פי שמותר לקחת מהם בשבת. אבל מותר לקחת פירות וביצים ושמן ויין מחנוני קמעונאי ביום טוב, מבלי להזכיר סכום המקח. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תנז].

ג אם חל יום טוב בשבת, כיון שהוא חמור בעיני כל אדם מפני קדושת השבת המצורפת עמו, אין להחמיר במוקצה יותר משאר שבתות. ואף על פי שיש חולקים ואוסרים, נראה שהעיקר בזה כדברי המתירים. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תנז. יביע אומר ח"י בהערות לרב פעלים ח"א סימן ל].

ד מותר לטלטל מוקצה לצורך אוכל נפש, ולכן אם הניחו אבנים או ארנק של כסף על פירות, מותר לטלטלם ולהוציא המוקצה כדי ליקח הפירות מתחתיהם. וכן מותר לגרוף גחלים ואפר מהתנור כדי לאפות בו, אף שהוא גם מכבה הגחלים, שכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כן מותר לכבות לצורך אוכל נפש, והרי זה דומה למניח בשר על גבי גחלים לצלותו ביום טוב שמותר. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תנט].

ה ראוי להחמיר שלא לטלטל ביום טוב צנצנת שיש בה דגי נוי וזהב, או צפורי דרור ותוכים שבכלוב, מאחר שעומדים לנוי ולא לאכילה. ובדגים טהורים צריך להתנות עליהם מבעוד יום, שרוצה לאוכלם, הא לאו הכי אסור. [שו"ת יביע אומר חלק ה' חאו"ח סימן כו סק"ג].

ו סולם שמשתמשים בו בבית מותר לטלטלו ביום טוב מזוית לזוית להוריד חפצים להשתמש בהם, או ספרי קודש ללמוד בהם. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב].

סימן תצו – דין יום טוב שני של גלויות

א בחוץ לארץ נוהגים על פי תקנת חכמים שני ימים טובים של גליות. ואף על פי שבזמן הזה שאנו עושים יום טוב על פי החשבון ולא על פי הראיה, גם בחוץ לארץ בקיאים בקביעות החודש, מכל מקום תקנו חז"ל שגם עתה עליהם להמשיך במנהג אבותיהם לעשות שני ימים טובים של גלויות, גזרה שמא תגזור מלכות הרשעה על ישראל שלא יעסקו בתורה וישתכח סוד העיבור, ויעשו את החודש החסר, מלא, ואת המלא חסר, ויבואו לאכול בטעות חמץ בפסח. ולכן יום טוב השני נשאר בחומרתו הראשונה, וכל מה שאסור ביום טוב הראשון אסור בשני, והמזלזל בו אפילו באיסור שבות, או שיצא חוץ לתחום, היו חכמים נותנים אותו בנידוי, או מכים אותו מכת מרדות.

ב אין חילוק בין יום טוב ראשון ליום טוב שני בחוץ לארץ אלא לענין חולה שאין בו סכנה. שביום טוב ראשון אסור לעשות לו רפואה אלא על ידי גוי, ואילו ביום טוב שני מותר לעשות לו כל דבר שהוא משום שבות אפילו על ידי ישראל, וכן לכחול את העין אפילו לנוי מותר ביום טוב שני. חוץ מיום טוב של ראש השנה ששני הימים קדושה אחת הם, וכיומא אריכתא.

ג וכן לענין מת ביום טוב ראשון, שאין מתעסקים בקבורתו אלא על ידי גוים, ואילו ביום טוב שני כל דבר שהוא לצורך קבורת המת מותר אפילו על ידי ישראל. ואמנם הליווי של המת יהיה רק על ידי הליכה ברגל, אבל לנסוע במכונית ללוות המת אפילו ביום טוב שני להשגיח על קבורתו כדת אין להתיר אלא רק לחברא קדישא, במספר מצומצם ביותר, לנסוע ברכב ביום טוב שני כשהנהג גוי, ואם לא מוצאים נהג נכרי, מותר גם על ידי נהג ישראל. וכשהנהג נכרי מותר להם אחר כך לחזור לביתם במכונית. ובזמנינו שיש בתי קירור ואין חשש שאם ישהו מלקוברו יבא המת לידי בזיון, אם הרב המורה חושש פן יבואו לידי חילול קדושת יום טוב, אפילו מת ביום טוב שני, יש לדחות ההלויה והקבורה שלו למחרת יום טוב. ואפילו בימים טובים של ראש השנה, מת ביום טוב שני מותר לישראל להתעסק בקבורתו. כמו ביום טוב שני של גלויות. ודין יום טוב השני של ראש השנה כדין יום טוב הראשון ממש, לכל דבריו.

ד תושב ארץ ישראל שנסע לחוץ לארץ, ודעתו לחזור לארץ ישראל, ושוהה שם חודש או חודשיים, אסור לו לעשות מלאכה ביום טוב שני של גליות כשהוא נמצא בישוב של ישראל. יש אומרים שזהו דוקא בפרהסיא, מפני המחלוקת ובכדי שלא יבואו בני חוץ לארץ לזלזל בקדושת יום טוב שני. ויש אומרים שאפילו בצינעא אסור. וכן ראוי להחמיר. ומכל מקום מותר לטלטל בצינעא מוקצה ביום טוב שני. (ועיין להלן סעיף ז׳).

ה ומכל מקום לענין התפלה, ביום טוב שני של גליות, כגון בחג השבועות, וכן בשמיני של פסח, ובתשיעי של חג הסוכות, יקרא קריאת שמע עם התפלין בביתו, ואחר כך ילבש בגדי שבת ויום טוב, וילך לבית הכנסת להתפלל עם הצבור ״תפלת שמנה עשרה״, כמו המקום שיצא משם, שבתפלה שהיא בלחש לא שייך מחלוקת. וכשיאמרו הקהל הלל, יוכל לומר עמהם את ההלל בלא ברכה, וטוב שיאמרנו בדילוג, כמו שקוראים בראש חודש. וכשמתפללים מוסף יאחז הסידור בידו, ויאמר כמה מזמורים וכיו״ב כאילו הוא מתפלל עמהם. ובתפלת יום טוב שני שחל בחול המועד של ארץ ישראל, יתפלל מוסף עם כל הקהל ויאמר ״את יום מקרא קודש הזה״, ואם נתכבד לעבור לפני התיבה לתפלת מוסף, בחזרה יאמר ״את יום טוב מקרא קודש הזה״. [יחוה דעת חלק ג׳ סימן לה סק״ב].

ו תושב ארץ ישראל השוהה בחוץ לארץ, ודעתו לחזור לארץ, מותר לו להקדים את הציבור בבית הכנסת בתפלת שמונה עשרה של לחש בשחרית של יום טוב שני של גלויות, שמאחר שהוא מתפלל תפלה של חול הארוכה יותר מתפלת יום טוב, מותר לו להקדימם בתפלת שמונה עשרה, כדי שיסיים עמהם. [יביע אומר חלק ב׳ סימן ז׳ סק״ב].

ז ודע שאפילו אם יש מנין ויותר מבני ארץ ישראל שיצאו לחוץ לארץ על דעת לחזור, אינם רשאים להתארגן ולעשות מנין לתפלה בצבור ביום טוב שני של גלויות, ולהתפלל תפלת חול בטלית ותפלין עם חזרת השליח צבור, ולקרוא בספר תורה בפרשת השבוע. מפני שכל דבר הנעשה בעשרה מתפרסם ברבים, ונחשב פרהסיא (כתובות ז:), ושמא יבואו בני חוץ לארץ על ידי כך לזלזל בקדושת יום טוב שני. אלא כל אחד ואחד יתפלל ביחידות תפלת שמונה עשרה באותה עת שבבית הכנסת מתפללים תפלה של יום טוב. ויעשה באופן שלא ירגישו בו שאינו מתפלל כתפלתם. ומיהו נראה שאם חל יום טוב שני בשבת, רשאים בני ארץ ישראל לארגן מנין להתפלל תפלות שבת בצבור, והשליח צבור יתפלל בנחת לבל ישמע קולו החוצה.

ח בן ארץ ישראל שנמצא עם רעיתו בחוץ לארץ בליל שני של פסח, יש לו להשתתף עם מארחיו בסדר ליל פסח, באמירת ההגדה, ובסיפור יציאת מצרים, כדרך דרשה בעלמא. (והאשה תדליק נרות בלי ברכה). אבל לא יברך בעצמו שום ברכה, כגון ברכות הקידוש וברכת אשר גאלנו, וברכות על אכילת מצה ועל אכילת מרור, וברכת ההלל שבסוף הסדר. אלא ישמע ויענה אמן. ויברך בורא פרי הגפן על הכוס הראשון, ויחזור ויברך בורא פרי הגפן על הכוס השלישי, ואם שתה רביעית יברך בסוף הסדר ברכה מעין שלש, על הגפן וכו׳. ואם יש לו דירה בפני עצמו לא יעשה הסדר כלל. וביום שמיני של פסח אסור לו לאכול חמץ כלל.

ט ואם חל יום טוב שני של גלויות בערב שבת, אינו צריך לערב עירובי תבשילין, ויכול לבשל מערב שבת לשבת, שזהו כדבר שבצינעא, כי מי יודע אם עירב עירוב תבשילין או לאו.

י תושב ארץ ישראל שיצא לחוץ לארץ על דעת לחזור, אף על פי שהוא הולך להתפלל בבית הכנסת ביום טוב שני של גליות, אין להזמינו לעלות לספר תורה, זולת אם חל יום טוב שני של גלויות ביום שני או חמישי בשבוע, שהוא יום קריאת התורה, שאז יכול בן ארץ ישראל לעלות לספר תורה עם הנוספים על מנין העולים. ואם הוא כהן רשאי לישא כפיו בתפלת המוספין של יום טוב האחרון של חוץ לארץ בברכה.

יא שליחי המוסדות הנמצאים בחוץ לארץ עם אנשי ביתם באופן זמני, ודעתם לחזור בתום תקופת שליחותם לארץ ישראל, והדבר ידוע מראש שתקופת שליחותם נמשכת שנה או יותר, כל עוד הם נמצאים בחוץ לארץ עליהם להתנהג לגמרי כבני חוץ לארץ לענין קדושת יום טוב שני של גלויות, בין להקל בין להחמיר, בין בצינעא בין בפרהסיא. ולכן עליהם להתפלל עם תושבי חוץ לארץ תפלת יום טוב, וכן אסורים להניח תפילין אף ביום טוב האחרון (שהוא חול לבני ארץ ישראל), וכן קוראים בתורה כמנהג בני חוץ לארץ, וכן עושים סדר ליל פסח בליל יום טוב שני כבני חוץ לארץ. כללו של דבר, חייבים להתנהג ממש כתושבי חוץ לארץ. ואין צריך לומר שאסור להם לאכול חמץ ביום שמיני של פסח. וכן פשוט מאוד שאסור להם לחלל יום טוב שני של גליות בנסיעה ברכב, וכל כיוצא בזה. [יחוה דעת חלק ג׳ סימן לה. ילקו״י על המועדים עמ׳ תסב].

יב גם אם הסתיים המועד שהוסכם עליו מראש לתקופת שירותם בחוץ לארץ, אלא שעודם משתהים שם משום שאין להם עדיין מחליף, או משום שלא הספיקו להתכונן לחזור לארץ ישראל, או מכל סיבה אחרת, עליהם להתנהג כבני חוץ לארץ לכל דבר.

יג ואם חל יום טוב שני של גליות בערב שבת, צריכים לעשות עירובי תבשילין בברכה, כדי לבשל מיום טוב לשבת, כבני חוץ לארץ.

יד היוצא לחוץ לארץ על מנת לחזור מיד, ושוהה שם חודש או חדשיים, והוא אדם עצמאי שיוצא לסחורה או בשליחות מוסד ללא הגבלת זמן, עליו לנהוג בדין יום טוב שני של גליות כבני ארץ ישראל לענין תפלה, וכן לענין הנחת תפילין בצינעא, ורק לענין מלאכה עליו להחמיר ואפילו בצינעא.

טו בן ארץ ישראל שיצא לחוץ לארץ על דעת לחזור, מותר לתושב חוץ לארץ לבשל לו ביום טוב שני של גליות, ואף על פי שיום טוב שני לגבי בן ארץ ישראל שנמצא בחוץ לארץ ודעתו לחזור הוא כיום חול וחייב בו בהנחת תפלין בצינעא, מכל מקום הרי ישראל כשר הוא ומותר לכתחלה לבשל ולאפות לו ביום טוב שני, ושלא כאיזה אחרונים שהחמירו בדבר.

טז בן ארץ ישראל שנמצא בחוץ לארץ על דעת לחזור, רשאי להדליק נר חשמל ביום טוב שני של גלויות. (כן העלה בשו״ת אגרות משה חאו״ח ח״ד סי׳ קד, שמאחר שיש בהרבה בתים שעון אוטומטי שמדליק ומכבה את החשמל, שלא במגע ידי אדם, נחשב ״בצינעא״, שהרואים שנדלק או נכבה חשמל בבית, יכולים לתלות שנדלק או נכבה על ידי שעון אוטומטי, ולא בידי אדם. הילכך נחשב כמו בצינעא, שמותר לדעת הרבה פוסקים ומרן).

יז בן ארץ ישראל שיצא לחוץ לארץ על דעת לחזור, ושמע הבדלה מתושב חוץ לארץ בליל יום טוב שני שחל במוצאי שבת, שאומר יקנה״ז, יצא ידי חובת ההבדלה, שאין סדר הברכות מעכב, וגם במה שחתם המברך בין קודש לקודש אין להקפיד.

יח בן ארץ ישראל שיצא לחוץ לארץ ודעתו לחזור, אינו רשאי לקדש לבני חוץ לארץ בליל יום טוב שני של גלויות, כיון שאצלו הוא חול גמור. וגם אינו רשאי לברך על ההלל בבית הכנסת להוציא הקהל ידי חובתם, כיון שאצלו הוא חול גמור, ויש לחוש בזה לאיסור ברכה לבטלה. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד קטז]

יט בן ארץ ישראל שיצא לחוץ לארץ ודעתו לחזור, במוצאי יום טוב הראשון יבדיל בתפלה באמירת אתה חוננתנו, ויחזור להבדיל בצינעא על הכוס. וכמ״ש הגאון רבי משה חאגיז בלקט הקמח. ואף על פי שהגאון יעב״ץ חולק עליו, וסבירא ליה שאינו מבדיל כלל ואפילו בתפלה, אין הלכה כן, אלא העיקר כדעת הגאון רבי משה חאגיז. ואם לא השיג כוס להבדיל עליו, יוצא ידי חובת ההבדלה על הכוס במוצאי יום טוב השני. ואם יכול לשמוע ההבדלה מפי בן חוץ לארץ, עדיף טפי. ויום טוב שני שחל בשבת, יכול בן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ להבדיל על הכוס במוצאי שבת, ולהוציא בהבדלתו את בני חוץ לארץ, ואף על פי שבני חוץ לארץ צריכים להבדיל על שתי קדושות, שבת ויום טוב, ואילו בן ארץ ישראל מבדיל על קדושה אחת בלבד של השבת, מכל מקום כיון שנוסח ההבדלה אחד הוא בין לתושבי ארץ ישראל ובין לתושבי חוץ לארץ, יכול עכ״פ להבדיל להוציאם, וזכרון אחד עולה לכאן ולכאן (עירובין מ:). וכן בבית הכנסת יכול להבדיל על הכוס ולהוציא את הצבור ידי חובתם. (שהם בני חוץ לארץ) [וכ״כ בספר יום טוב שני כהלכתו בשם הגרש״ז אוירבך].

כ בן ארץ ישראל שיש לו בית חרושת בחוץ לארץ, והפועלים שעובדים שם הם גוים, מותר להניחם לעבוד ביום טוב שני של גליות, שכיון שהוא בן ארץ ישראל, לא חלה עליו שביתת יום טוב שני של גליות כלל, מאחר שאצלו הוא יום חול לגמרי, לכן מותר לאפשר לפועליו הנכרים לעבוד בבית החרושת שלו. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד קלח]

כא אבל תושב חוץ לארץ שיש לו בית חרושת או חנות בארץ ישראל, ויש לו פועלים תושבי הארץ, אין להם לעבוד ביום טוב שני של גלויות. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תסא. וע״ע בילקו״י שבת כרך ג׳, עמוד ריח].

כב בן חוץ לארץ שעלה לארץ ישראל, והוא מסופק, אין ולאו ורפיא בידיה, אם ימצא מנוח לכף רגלו בארץ ישראל בפרנסה כיאות לו, אז יחליט להשתקע בארץ ישראל, ואם לאו ישוב לחוץ לארץ, חייב לעשות שני ימים טובים כמנהג בני חוץ לארץ, משום שעודנו עומד בקביעותו הראשונה, כל זמן שלא עקר דעתו מישיבת חוץ לארץ, ודינו כדין בני חוץ לארץ שבאו לארץ ישראל ודעתם לחזור לחוץ לארץ.

כג בני חוץ לארץ שעלו לארץ ישראל, [ואינם רווקים] ודעתם לחזור לחוץ לארץ, דינם כבני חוץ לארץ, וחייבים לנהוג יום טוב שני של גלויות, ואסורים בעשיית מלאכה, ואינם מניחים תפילין, ככל יום טוב, ועליהם לנהוג כיום טוב בין לחומרא בין לקולא. [שו״ת יביע אומר חלק ו׳ סי׳ מ סק״ג. יחוה דעת חלק א סימן כו]. וכן מעשים בכל יום בכל שנה ושנה, שהעולים מחוץ לארץ לשלש רגלים נוהגים לעשות יום טוב שני של גליות כחוקיו ומשפטיו, כמנהגם בחוץ לארץ, ולא עוד אלא שנאספים עשרה מבני חוץ לארץ העולים לרגל, ביום טוב השני, ומתפללים בצבור תפלת יום טוב וקוראים בתורה ומפטירים בנביא בברכות תחלה וסוף כמנהגם ביום טוב שני בחוץ לארץ, ודבר זה נעשה משנים קדמוניות בפני גאוני עולם, ולא פקפק אדם בדבר זה מעולם. (מרן בשו״ת אבקת רוכל סי׳ כו. וכ״כ הגאון רבי יאשיה פינטו בשו״ת נבחר מכסף חאו״ח סי׳ ח. וכ״כ בספר פאת השלחן סי׳ ב אות כא, שיש בית כנסת מיוחד אשר מתפללים בו בני חוץ לארץ ביום טוב שני של גליות תפלה של יום טוב. וכ״כ בשו״ת חיים לעולם חאו״ח סי׳ ו דף יד ע״ג). ואף על פי ששנינו לעולם אל ישנה אדם (פסחים נ:) מפני (מהמקום שהלך לשם),

המחלוקת, סבירא להו לגדולי עולם שלא אמרו כן אלא במלאכה וכיוצא בה, דנפיק מיניה חורבה. אבל בתפלה אפילו יתפלל כמנהג המקום שיצא משם לא נפיק מיניה חורבה, וליכא למיחש למידי. (מרן באבקת רוכל שם).

כד בני חוץ לארץ הנמצאים בארץ ישראל, ודעתם לחזור, אסור להם להשאיל את בהמתם ביום טוב שני של גלויות לאחרים, שיעשו בה מלאכה, משום איסור שביתת בהמתו. [שו״ת יביע אומר חלק ו׳ סימן מ׳ סק״ו].

כה תושב חוץ לארץ שעלה לארץ ישראל ודעתו לחזור, שדינו להתפלל ביום טוב שני תפלת יום טוב, וטעה בתפלתו, והתפלל תפלת שמנה עשרה של חול ביום טוב שני של גליות, חייב לחזור ולהתפלל תפלת יום טוב, אלא אם כן אמר יעלה ויבא בתפלתו.

כו ואם אין שם עשרה מבני חוץ לארץ, יתפללו בצינעא וביחידות, ואינם יכולים לצרף אליהם אחד או שנים מבני ארץ ישראל להתפלל בצבור ולקרות בספר תורה. והוא הדין לבן ארץ ישראל בחוץ לארץ (כשדעתו לחזור לארץ ישראל), שאינו יכול להצטרף למנין של תושבי חוץ לארץ ביום טוב שני.

כז בן חוץ לארץ שעלה לארץ ישראל, ודעתו לחזור, מותר לומר לבן ארץ ישראל לעשות לו מלאכה ביום טוב שני של גליות, וכן המנהג. וכן בן חוץ לארץ שיש לו בית חרושת בארץ ישראל, מותר לפועלים של בית החרושת שהם תושבי ארץ ישראל, לעבוד את עבודתם כמנהגם בחול, ביום טוב שני של גליות.

כח בן חוץ לארץ שעלה לארץ ישראל על דעת לחזור לחוץ לארץ, אסור לו לנסוע ביום טוב שני ברכב, הן באוטובוס צבורי, הן במכונית פרטית, ואפילו לדבר מצוה, כגון לנסוע לכותל המערבי להתפלל שם, או להתפלל במנין עם בני חוץ לארץ, ואף על פי שהנהג שלו הוא בן ארץ ישראל שאצלו הוא יום חול, מכל מקום עצם נסיעת בן חוץ לארץ ברכב ביום טוב שני היא אסורה. (שו״ת שאלי ציון מה״ת ח״א (סי׳ כח). ושכן הורה מהרצ״פ פראנק זצ״ל רבה של ירושלים).

כט בחור רווק העולה לארץ ישראל מחוץ לארץ, והוא עצמאי שאינו סומך על דעת הוריו, אף על פי שדעתו לחזור לחוץ לארץ, יש לו לעשות יום טוב אחד בלבד, שיש לקוות שימצא אשה ויקבע דירתו בארץ ישראל. אבל כשאומר שדעתו סומכת על אביו ואמו, לחזור לחוץ לארץ, יעשה שני ימים טובים, ומכל מקום נכון להודיעו שגם אם הוא סומך בדרך כלל על דעת הוריו, אם תזדמן לו בת זוג מתאימה עם מוהר ומתן באופן שיוכל להסתדר בארץ ישראל, אפילו אם יתנגדו הוריו, שורת הדין שאינו צריך לשמוע להם, שמצוות אלו פריה ורביה וישיבת ארץ ישראל חשובות יותר ממצות כיבוד אב ואם, וכתורה יעשה, ואז אם ישתכנע ויאמר שהוא מוכן לכך, יש להורות לו שיעשה יום טוב אחד בלבד. אבל אם יענה שבכל זאת לא יתננו לבו לעזוב את הוריו, ולעולם דעתו סומכת עליהם ככל אשר יאמרו כי הוא זה, אז יש להורות לו לעשות שני ימים טובים כמנהג חוץ לארץ. [שו״ת יביע אומר חלק ו׳ סימן מ. יחוה דעת חלק א׳ סימן כו].

ל מי שיצא באניה מחוץ לארץ לבוא לארץ ישראל, על דעת להשתקע בארץ ישראל, ובעודו באניה בלב ים הרחק מגבולות הארץ, הגיע יום טוב שני של גליות, והתפלל תפלת יום טוב ואמר קידוש של יום טוב, ובבוקר התפלל שחרית ומוסף של יום טוב, ובצהרי היום הגיעה האניה לחופי הארץ, יש אומרים שישלים את היום בקדושה, ולא יניח בו תפלין, ויש אומרים שחייב להניח תפלין בברכה. וטוב שיניח תפלין בלא ברכה, שספק ברכות להקל. ותפלת מנחה תהיה תפלת שמונה עשרה, כדרך בני ארץ ישראל.

לא בן חוץ לארץ שעלה לארץ ישראל על דעת לחזור, והלכה רווחת שבחוץ לארץ ביום שמיני עצרת סועדים בסוכה, אלא שאין מברכים ברכת ״לישב בסוכה״, מכל מקום בהיותו בארץ ישראל אינו צריך לסעוד בסוכה, אלא יצטרף למארחיו תושבי ארץ ישראל שאוכלים בבית ביום שמיני עצרת, ושלא להטריחם לערוך לו שלחן בפני עצמו בסוכה. ואפילו מי שנמצא במלון בארץ ישראל אם רצה לסמוך להקל, יש לו על מה שיסמוך.

לב בן חוץ לארץ שעלה לארץ ישראל על דעת לחזור לחוץ לארץ, יכול להיות חתן תורה או חתן בראשית בשמיני עצרת שהוא יום שמחת תורה לבני ארץ ישראל.

לג בן חוץ לארץ שיש לו דירה קבועה בארץ ישראל, ונהג להיות תמיד בכל שלשת הרגלים בדירתו שבארץ ישראל, אבל רוב השנה הוא נמצא בדירתו שבחוץ לארץ. מכל מקום יש לומר שבהיותו בארץ ישראל בימי הרגל, אין צריך לנהוג דין יום טוב שני של גליות, שכיון שכל ההבדל בין תושבי ארץ ישראל לתושבי חוץ לארץ שייך רק בשלשת הרגלים, והוא נמצא תמיד בימי הרגלים בארץ ישראל, די לו ביום טוב אחד כמנהג תושבי ארץ ישראל.

לד מילה שלא בזמנה אינה דוחה אפילו יום טוב שני של גליות. ומיהו אם הוא ספק כגון שנולד בבין השמשות, ויום טוב שני הוא ספק שמיני או תשיעי, יש למולו ביום טוב שני של גליות. ומכל מקום לענין מעשה אם נולד בבין השמשות שלנו דהיינו בתוך י״ג דקות אחר השקיעה שנכסית השמש מעינינו, אין למולו ביום טוב שני של גליות, כיון שלדעת ר׳ יוסי (בשבת לה.) יום גמור הוא, ואם כן הוי ודאי מילה שלא בזמנה, שאינה דוחה יום טוב שני של גליות, ורק בנולד בבין השמשות של סברת רבינו תם שמרן פוסק כמוהו, דלדידן הוי ודאי לילה, יש למולו ביום טוב שני של גליות בלי ספק.

לה בן חוץ לארץ שעלה לארץ ישראל ודעתו לחזור לחוץ לארץ, שחייב לעשות שני ימים טובים, והוא מוהל אומן. וביום טוב שני של גליות נזדמן לפניו ברית מילה בזמנה, יכול אבי הבן להזמינו למול את בנו, אף על פי שיש שם הרבה מוהלים בני ארץ ישראל, שאצלם חול גמור הוא, בפרט שהמילה הותרה ביום טוב.

לו מותר לרחוץ כל גופו ביום טוב שני של גלויות, במים חמים שהוחמו ביום טוב ראשון (על ידי בוילר חשמלי, או ע״י שעון שבת), באמבטיא פרטית שבביתו. ואף ביום טוב ראשון מותר להתרחץ במים חמים שהוחמו מאליהם, כגון מים שהוחמו על ידי דוד שמש. אך יזהר מאד שלא יבוא לידי סחיטה בשער ובמגבת. ולכן ימתין מעט עד שיתנגב, וגם ינגב בנחת. [ילקו״י].

סימן תצז – דיני הכנה ביום טוב

א אין צדים יוני שובך ויוני עליה וכו׳. וכן אין צדים דגים מבריכות המים כשהם מחוסרים צידה. ואם הניחם מערב יום טוב במקום שאינם מחוסרים צידה, כגון אמת המים, וסכר את אמת המים בכניסה וביציאה, מותר ליקח ממנה דגים ביום טוב, כיון שהם ניצודים ועומדים שם. וכן אם היו המים צלולים שרואים בהם את הדגים מותר ליקח מהם ביו״ט.

ב מותר לברור להוציא את התולעים שבדגים ביום טוב, ואין בזה משום בורר.

ג דגים שמחוסרים צידה שהם מוקצים, אין נותנים לפניהם מזונות, סמוך להם ממש, שמא יבא ליקח מהם ביום טוב, וכל מה שאסור לאכול אותו, אסור לטלטלו ביום טוב. ומכל מקום מה שנוהגים כיום לקנות דגים מערב יו״ט ולהניחם בכלי מלא מים, מותר לתת לפניהם מזונות.

ד וכן המחזיקים אקווריום בביתם שבתוכו דגי נוי מותר לתת להם מזונות ביום טוב, כיון שאין להם מזונות ממקום אחר. [שו״ת יביע אומר חלק ה׳ סי׳ כו. ילקוט יוסף מועדים עמוד תסג]

ה וכן תרנגולות המטילות שנמצאות בלול מותר לתת לפניהן מזונות. [ילקו״י מועדים עמו׳ תסב].

סימן תצח – דיני שחיטה ביו״ט

א שחיטת בהמות אף על פי שהיא צורך אוכל נפש ומותרת ביום טוב מעיקר ההלכה, מכל מקום המנהג בזמן הזה ברוב תפוצות ישראל שלא לשחוט שום בהמה ביום טוב. וכן ראוי להנהיג בכל מקום, מפני ריבוי התקלות הנגרמות על ידי זה בשיווק הבשר ובמכירתו, שבאים לידי חילול יום טוב. ובפרט שבזמן הזה כל האיטליזים משתמשים במקררים חשמליים, והבשר שנשחט מערב יום טוב נשאר טרי כיום הלקחו, לא כהתה עינו ולא נס ליחה. [שו״ת יביע אומר חלק א׳ סימן ל. ילקוט יוסף על המועדים עמוד תסג].

ב במה דברים אמורים בבהמה העומדת לאכילה, אבל בהמה העומדת לחליבה ולגדל ולדות הרי היא מוקצה, ואסור מן הדין לשוחטה ביום טוב, אלא אם כן הזמינה לשחיטה מערב יו״ט. ואם לא הזמינה וחלתה ביו״ט וחושש פן תמות יעשה שאלת חכם.[ילקו״י עמ׳ תסג].

ג אסור אף מעיקר הדין לשחוט בהמות מיום טוב לחול, על ידי הערמה באכילת כזית מכל בהמה. [יביע אומר חלק א׳ סימן ל׳].

ד מותר מעיקר הדין לשחוט ביום טוב בהמה השייכת לגוי, על סמך שישראל יקנה אותה אחר שחיטה, אם תמצא כשירה, ובלאו הכי בזמן הזה אין שוחטין בהמות ביום טוב. [יביע אומר חלק א׳ חלק אורח חיים סימן ל׳ אות יח].

ה אם שחט את האם של הבהמה בערב יום טוב, מותר מעיקר הדין לשחוט את הבהמה ביום טוב עצמו, ואין בזה כל חשש של איסור אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד. [שו״ת יחוה דעת חלק ב׳ סימן סד].

ו שחיטת עופות מותרת גם בזמן הזה, ואפילו כשחל יום טוב אחר השבת. [ויש נוהגים להחמיר ביום טוב של ראש השנה], ובלבד שיהיו עופות המוכנים לאכילה, אבל תרנגולת העומדת להטיל ביצים או לדגירה אסור לשוחטה ביום טוב מבלי שיזמין אותה לשחיטה מערב יום טוב. ולכן תרנגולות המטילות שמצויות במשקי הלול השונים אסור ליקח מהם ביום טוב לשחיטה, אלא אם כן הזמינם מערב יום טוב. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תסה]

ז כיצד הוא הזימון? אומר זה וזה אני נוטל למחר לשחיטה, ועושה בהם סימן או טביעת עין כדי שיכירם למחר ולא יתחלפו לו באחרות. אבל אם אמר באופן כללי: ״מכאן״ אני נוטל למחר לשחיטה, אסור ליטול מהם ביום טוב לשחיטה. וכן אם זימן את כל הלול שלפניו והוא אינו צריך אלא לתרנגולת אחת או שתים, אינו נחשב זימון ובאיסורם הם עומדים. ובמקרה שחלו התרנגולות יש מקום להתירם בשחיטה ביום טוב במקום הפסד מרובה, אפילו לא זימנם. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תסה].

ח אין לשחוט עוף ביום טוב אלא אם הכין עפר מערב יום טוב כדי שיוכל לכסות את דמו. וצריך להיות עפר מוכן על ידי שיזמינו בפיו לצורך כיסוי הדם. וכן צריך להשחיז הסכין ולהעמידה לשחיטה מערב יום טוב, אבל ביום טוב אסור להשחיז את הסכין אף שהוא לצורך אוכל נפש. ומכל מקום מותר לשפשף את הסכין ביום טוב על כף ידו או בגדו, כדי לחדדה ולחתוך בה ביום טוב. [שו"ת יביע אומר ח"ו חלק אורח חיים סי' לה אות ה].

ט אם נפגמה הסכין ביום טוב, במקום דוחק וצורך גדול מותר לומר לנכרי להשחיזה במשחזת להעביר הפגימה. [אבל מותר להשיאה על גבי חבירתה או על גבי עץ ואבן להעביר את שמנוניתה. סימן תקט ס"ב]. ומכל מקום השוחט צריך לבדוק הסכין קודם שחיטה ואחריה כדי להעמיד הדבר על בוריו בהכשרת השחיטה. ויזהר השוחט שלא למרוט הנוצה מצואר העוף ביום טוב לפני השחיטה כמעשהו בחול. וכשאי אפשר לו לשחוט בלי מריטת הנוצה יש להתיר, וכן המנהג. [שו"ת יביע אומר חלק ד' חלק אורח חיים סימן מד].

י השוחט לאחרים מותר לקבל מהם ביצה או פרי תמורת שחיטת יום טוב.

יא מותר לשחוט עוף ביום טוב, אפילו לצורך פחות מכזית, וחשיב שפיר צורך אוכל נפש. [שו"ת יביע אומר חלק ח' חאו"ח סי' מז בהערה].

יב המנהג להחמיר שלא לשחוט אפילו עוף, לאחר חצות היום ביום טוב, בין ביום טוב ראשון בין ביום טוב שני, כי כבר סעדו את לבם בסעודת יום טוב, והשוחט אחר כך, נראה כמכין מיום טוב לחול, או ליום טוב שני. [שו"ת ישיב משה ח"א סי' קמד וסי' שלח. ילקוט יוסף על המועדים עמוד תסו].

יג מותר לשחוט עוף ביום טוב לצורך אכילה של פחות מכזית, כגון לצורך קטן, דבהכי חשיב שפיר צורך אוכל נפש. [שו"ת יביע אומר חלק ח' סימן מז].

סימן תקב – דיני האש ביום טוב

א אסור להוליד אש ביום טוב, לפיכך אין מוציאין אש מן האבנים או מן העצים, שלא הותר ביום טוב להבעיר אלא מאש מצויה, ולא להמציא אש ביום טוב. ולכן אסור להדליק גפרורים ביום טוב על ידי חיכוך הגפרור במשטח המיוחד לכך בקופסת הגפרורים, שהרי הוא כמוליד אש ביום טוב. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תסו. שו"ת יביע אומר חלק י' חאו"ח סימן נד אות ח. ובהערות לרב פעלים חלק ב' סימן נח].

ב אם עבר והוליד אש ביום טוב מותר ליהנות מהאש ביום טוב. [רמב"ם. הרב המגיד. ילקוט יוסף שבת כרך ג' סימן שיח, דין הנאה ממעשה שבת בדברים האסורים מדרבנן].

ג אם לא היה אפשר לו להוציא האש מערב יום טוב, כגון שהיה במאסר וכיו"ב, מותר להוציא אש ביום טוב.

ד מותר להדליק גפרור משלהבת של נר, או מגחלים עמומות שאין בהם שלהבת, אבל להדליקו מאפר [רמ"ן] חם, שאין שם אש כלל, ורק מחמת חום האפר הגפרור נדלק, יש להחמיר. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תסז].

ה מותר לטלטל קופסת גפרורים ביום טוב, ואין להם דין מוקצה ביום טוב, כיון שראוי להשתמש בהם על ידי הדלקה מאש מצויה. [יביע אומר חלק ב סימן כז סק"ד. יחוה דעת ח"א סי' לג].

ו מותר להדליק גפרור מראש הזכוכית של מנורת נפט [לאמפא], אף על פי שאינו נוגע ממש בראש השלהבת, אלא נדלק מחום השלהבת, לפי שדבר זה נחשב כהבערה מאש מצויה. [שו"ת יביע אומר חלק ב' סימן כז].

ז יש להתיר להדליק סיגריה ביום טוב על ידי שאיפה בפה מראש מנורת נפט, אף על פי שאין הדלקת הסיגריה נעשית מהאש עצמו. והוא הדין להדלקת כירים של גז. אבל אסור בהחלט להשתמש במצית חשמלי או אלקטרוני ביום טוב, הן להדלקת הגז או להדלקת סיגריה, ומטעם מוליד אש ביום טוב, ומטעם איסור כיבוי. וכן אסור להדליק גפרור מפרימוס חם שנכבה על ידי מחיטה במחט. [שו"ת יחוה דעת חלק א' סימן לג].

ח ראוי להחמיר שלא לקחת ביום טוב נייר שכתוב בו אותיות ולהדליק ממנו מאש לאש באופן שאפשר להדליק בלא זה. ויש אומרים שאין בזה משום מוחק האותיות. [שו"ת יביע אומר חלק ה' סימן לט סק"ה].

ט אסור להדליק חשמל ביום טוב, מפני שהוא כמוליד אש ביום טוב, וכמו כן אסור לכבות החשמל ביום טוב. ויש מקומות שנוהגים להדליק החשמל ביום טוב, על פי הוראת רבותיהם, וראוי ונכון להסביר להם בלשון רכה ונעימה, שלא להדליק ולכבות החשמל ביום טוב. ובמקומות שאין מנהג להדליק חשמל ביום טוב, אם יש כאלה שמקילין בדבר יש למחות בידם לבטל מנהגם. [שו"ת יביע אומר חלק ב' סימן כו. חלק א' סימן יט סק"ז. חלק ג' סימן טו סק"ג. וסימן כט סק"ו. וחלק י' חאו"ח סי' נד אות ט'. יחוה דעת חלק א' סימן לב].

י מותר לומר לגוי להדליק לו החשמל ביום טוב, כשצריך לאור החשמל לקרוא לאורו, או לאכול לאורו. אולם אין להתיר לומר לו לכבות החשמל. [שו"ת יביע אומר חלק ב' סימן כו סק"ג].

יא יש אומרים שמי ששכח להכין אש מערב יום טוב, גם אם יכל לעשות כן, מותר לו לומר לגוי להדליק עבורו אש ביום טוב. ויש חולקים. והעיקר כסברא ראשונה. [יביע אומר חלק ב׳ חלק אורח חיים סי׳ כו סק״ג. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד נג, דהוי שבות דשבות במקום שמחת יום טוב].

יב יש להקל להפעיל המאוורר על ידי גוי ביום טוב. וכן אם הוא כבר פועל, מותר לישראל להסב את המאוורר ולהטותו לכיוון שירצה. והדין כן גם בשבת.

יג מותר להשתמש במכונת שמיעה שהיא פתוחה ופועלת מערב יום טוב, ואפילו בשבת יש להקל, כשמפעילים את המכונה מערב שבת.

יד אין ספק שמצוה רבה להזהיר את הרבים מחומרת האיסור של נהיגה ברכב או באופניים גם ביום טוב, הן לנהג והן לנוסעים ברכב, ומפני שהוא מצית את האש במנוע המכונית, ומוליד אש חדשה. ויש בזה עוד כמה איסורים. וכן אסור להשתמש בטלפון ביום טוב. [שו״ת יחוה דעת חלק ג׳ סימן לו].

טו אין להקל לעלות במעלית ביום טוב, כיון שבעת שלוחץ על הכפתור נדלק חשמל על ידי זה. [ובדין מעלית אוטומטית, ראה לעיל בסוף הלכות שבת דין חשמל בשבת].

טז תנור חשמלי, אף על פי שאין להדליק אותו ביום טוב, משום איסור מוליד אש, מותר להפעילו ביום טוב על ידי שעון שבת שנערך מערב יום טוב לשעה מסויימת, ולאפות או לבשל בו, ובסיום חפצו השעון מכבהו. וכן מיקסר שרוצה להפעילו ביום טוב לרסק גזר או תפוחי אדמה על ידי שעון שבת שמוכן מערב יום טוב, אף על פי שמשמיע קול, יש להתיר.

יז נר של בטלה, שאינו צריך לו כלל, אסור להדליקו ביום טוב. ולכן אסור להדליק באמצע היום נר שאין בו תועלת כלל, דשרגא בטיהרא מאי מהני. אבל נר של בית הכנסת מותר. וכן מותר להדליק נר נשמה לעילוי נשמת ההורים, ביום פקודת השנה, או בתוך שנת הפטירה, ולא חשיב נר של בטלה, ואף על פי שאין משתמשים בו, מכל מקום יש הנאה ממילא בתוספת האורה בבית, וגם יש בו מצוה. ומהיות טוב יותר נכון להדליק נר נשמה בבית הכנסת, שלכל הדעות יש מצוה להרבות בנרות בבית כנסת, שנאמר: ״באורים כבדו ה׳״ והמדקדקים נזהרים להדליק את נרות הנשמה סמוך לשולחנות הלומדים כדי לקרות לאורן. [ילקוט יוסף מועדים, הלכות יום טוב, דיני האש. שו״ת יביע אומר חלק ג׳ סימן ט׳ חלק יורה דעה אות ד׳].

יח והוא הדין למי שישן בבית יחידי בליל יום טוב, ולפני השינה מדליק נר בחדרו, דשפיר דמי. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב].

יט מותר להדליק נרות ביום טוב כשיש ברית מילה בבית, כמו שנוהגים תמיד לכבוד המילה.

כ כבר נתבאר שאין להתיר עריכת הגרמופון בשבת או ביום טוב, ואם יש מקום שנהגו בו היתר, הוא מנהג של עמי הארץ ריקים ופוחזים. [שו״ת יביע אומר חלק י׳ חאו״ח סימן נד אות יג]. וכן פתיחת הרדיו אסורה אף ביום טוב, ואין להקל בזה אף אם מכין ההדלקה על ידי שעון שבת. [שו״ת יביע אומר חלק ג׳ סימן כט. ילקוט יוסף שבת כרך א׳ סימן רנב].

כא אסור להשמיע קול שיר מטייפ ביום טוב. וכן אסור להקליט במכונת ההקלטה, אפילו אם היתה המכונה ערוכה מערב יום טוב. [שו״ת יביע אומר חלק ד׳ סימן מו].

כב פשט המנהג להתיר להשתמש בפרימוס ביום טוב, ולא חוששין שיבוא לנפח ולהגביר האש. ומותר למחוט הפרימוס ביום טוב באופן שלא יהיה פסיק רישיה בכבייתו. [וע׳ שמירת שבת כהלכתה ח״א פרק יג הערה לז. שו״ת יביע אומר חלק א׳ סימן לא סקי״א. וחלק ג׳ סימן כ׳ סק״י].

כג אין נופחים במפוח של אומנים להבעיר הגחלים, מפני שנראה שעושה מלאכת אומן, אלא ינפח בשפופרת. ונהגו היתר במפוח של בעלי בתים על ידי שינוי להפכו מלמעלה למטה. ומפוח הקבוע במכונת בישול [פרימוס] מותר לנפח בו, שאינו נראה כעושה מלאכת אומן, הואיל ויד כל אדם שווה בו לצורך בישול. והוא הדין למפוח של פנס [לוקס]. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תע. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד ע׳].

סימן תקג – שלא להכין מיום טוב לחבירו

א אסור לאפות או לבשל מיום טוב לחול, ואפילו מיום טוב למוצאי יום טוב אסור. וכן אסור לבשל מיום טוב ראשון ליום טוב שני אפילו בשני ימים טובים של ראש השנה. ואפילו דבר שאינו מלאכה רק טירחא בעלמא כגון הדחת קערות וצלחות והבאת יין מיום טוב לחבירו אסור, וכל שכן מיום טוב לחול. אבל לבשל בליל יום טוב לצורך יום טוב שחרית בודאי שמותר. ואפילו כשחל יום טוב ביום שישי, אסור לאפות או לבשל מיום טוב לצורך שבת. אולם על ידי עירוב תבשילין מותר לבשל או לאפות מיום טוב לצורך שבת. וראה להלן סימן תקכז דיני עירובי תבשילין. [ילקו״י מועדים עמ׳ תע. חזו״ע יו״ט עמ׳ לז].

ב מותר לאשה לבשל קדירה מלאה בשר או דגים קודם סעודת הצהרים, אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, ואף על פי שעיקר כוונתה לצורך החול, מפני שהתוספת מטעימה יותר את התבשיל. ומכל מקום לכתחלה צריכה להזהר שלא תאמר בפירוש שעושה לצורך חול. אבל אחר סעודת

צהרים אסור לה לבשל לצורך הלילה על מנת שתאכל כזית אחת מן הקדרה, שאין זה אלא הערמה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תע].

ג וכן ממלאה אשה את התנור פת, אף על פי שאינה צריכה אלא לככר אחד, שבזה נאפית הפת יפה, (רש״י ביצה כב: ד״ה ובית הלל מתירין). אף על פי שעיקר מחשבתה להותיר לצורך החול. ומכל מקום לכתחלה צריכה להזהר שלא תאמר בפירוש שעושה לצורך חול. אבל אחר סעודת צהרים אסור לה לאפות לצורך הלילה על מנת שתאכל כזית אחד מן הפת, שאין זו אלא הערמה. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תע. חזון עובדיה על יום טוב עמוד לח].

ד אשה שעברה ובישלה מיום טוב לחול, בין שעשתה כן במזיד, בין שעשתה כן בשוגג, לצורך חול בלבד, בין שעשתה על ידי הערמה, התבשיל מותר באכילה. [שבת כרך ב׳ עמו׳ רטו].

סימן תקד – דין תבלין ביום טוב

א מותר לדוך תבלין ביום טוב כדרכן, שהרי אם ידוך אותם מערב יום טוב יפוג טעמם, אבל מלח אינו נדוך ביום טוב אלא אם כן היטה המכתשת בכדי שישנה ממנהגו בחול, שהרי אין המלח שנדוך מאתמול מפיג טעם. ואין שוחקים פלפלין בריחים שלהם, שדומה למעשה חול, אלא ידוכן כדרכו במדוכה אפילו בלא שישנה במדוכה. [ילקו״י מועדים עמ׳ תעא].

ב מותר לדוך הקפה במדוכה בלי שינוי ביום טוב, מפני שהקפה מפיג טעם ודינו כתבלין, ונחלקו האחרונים אם מותר לשחוק הקפה בריחים שלהם, והעיקר להתיר בריחים קטנות המצויות אצל בעלי בתים, אך לא בריחים גדולות של בעלי הטחנות לתעשיית הקפה. והמחמיר לכותשו במכתשת, תבוא עליו ברכה. [יביע אומר ח״ג חלק אורח חיים סי׳ כג סקי״ז].

ג אף על פי שיש אומרים שהטוחן קפה בריחים גדולות המצויות אצל בעלי הטחנות, חייב משום טוחן, במקום צורך גדול, כגון שכואב לו הראש, מותר לומר לגוי לטחון לו קפה בריחים שלהם. [שו״ת יביע אומר חלק ג׳ סימן כג סקי״ז].

ד מותר לדוך מצה ביום טוב בלי שינוי. [רמ״א בשם מהרי״ל ס״ג. מהריק״ש. נהר מצרים דף לד]. ומותר לחתוך ירק דק לצורך יום טוב, אפילו בלא שינוי. [רשב״א בעבודת הקודש. משנ״ב סי׳ תקד ס״ק יט. כה״ח סי׳ תקד ס״ק לב]. והיינו אפילו עושה כן על מנת שלא לאכול לאלתר, שאם עושה על מנת לאכול לאלתר אפי׳ בשבת מותר. [כמ״ש הרשב״א בתשו׳ סימן עה, וכ״פ מרן בב״י סי׳ שכא. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עא].

ה מותר למדוד תבלין לפני נתינתן לקדרת הבישול בכדי שלא יקדיח תבשילו, והוא הדין למלח. [סימן קנח ס״ד]. אבל אין מודדין אורז כדי לבשל ביום טוב, אלא יקח באומד הדעת. [סי׳ תקו ס״א לענין קמח]. ומותר לקחת מן האורז בכלי, כדי למדוד הכמות שרוצה לבשל ביום טוב, ובלבד שאינו מקפיד על המדה בדיוק. ומכל שכן שיש להתיר בזה כשלוקח מן האורז בכוס, שאינו כלי המיוחד למדה. [ילקו״י מועדים. חזון עובדיה על הלכות יום טוב, עמוד עג]

ו ישראל הלוקח בשר מחבירו ביום טוב, וישלם לו אחר יום טוב, מותר לומר לגוי שישקול לו הבשר, ואף מותר לרמוז לגוי, והגוי יכתוב הדברים ביום טוב, כדי שיזכרו כמה צריך לשלם. ודוקא כשהגוי כותב בכתב לועזי, אבל בכתב עברי שלנו אין להתיר. [חזון עובדיה שם].

ז אסור לשקול בשר בביתו לדעת כמה יבשל, ואפילו אינו שוקל במשקל הרגיל אלא שוקל לעומתו כף או סכין אסור. [סי׳ תק ס״ב]. אבל אם שוקל לצורך מצוה כגון שרוצה לשקול הכזיתות של המצה והמרור בליל פסח וכדומה, יש להתיר לשקול ביום טוב. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תעא. שו״ת יחוה דעת ח״א ס״ס טז].

ח מי שיש לו מיחוש באחד מאיבריו ביום טוב, מותר ליטול גלולה או לשתות סמים מרים לרפואתו, אפילו ביום טוב ראשון. ומותר לאכול ולשתות ביום טוב לרפואה אוכלים ומשקים שאינם מאכל בריאים. אבל אין להתיר לעשות ביום טוב לצורך רפואה, מלאכה דאורייתא שלא הותרה לצורך אוכל נפש. [ילקוט יוסף שבת כרך ד׳ עמוד קלח].

סימן תקה – סחיטה וחליבה ביום טוב

א אסור לסחוט זיתים וענבים ביום טוב, שהוא כמפרק תולדה של מלאכת דש, ואפילו לצורך אוכל נפש אסור. וכן אסור לסחוט תותים ורמונים, תפוחי זהב, ואשכוליות, וכל שאר פירות העומדים למשקים, גזירה שמא יסחט מהם הרבה לצורך חול. [סי׳ תצה ס״ב. חזו״ע על יו״ט עמ׳ עג]. ואף פירות כגון תפוזים שאם נסחטים מערב יום טוב מפיגים טעמם קצת, אסור לסוחטם ביום טוב. אבל מותר לסחוט תפוז על אוכל, באופן שרוב המיץ נבלע באוכל, שמשקה הבא אל האוכל נחשב כאוכל. ולימונים מותר לסחוט ביום טוב. ויש נוהגים ביום טוב לסחוט רמונים חמוצים, או בוסר, לתוך קערה ריקנית, ונותנים אותם לתוך התבשיל להחמיצו, אלא שנוהגים לשלוק הרמונים או הבוסר תחלה, כדי שיהיו נוחים להסחט יפה בנקל. ובספר בן איש חי (פרשת יתרו אות ו) לימד עליהם זכות לקיים מנהגם. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תעב. חזון עובדיה על יו״ט עמ׳ עג].

ב בהמה העומדת לאכילה מותר לחלוב אותה ביום טוב לתוך כלי שיש בו אוכלים, כגון אורז, באופן שרוב החלב נבלע באוכל. אבל אסור לחלוב מלוא הכלי על פרוסה אחת או שתים. אבל בהמה שעומדת לחליבה או לגדל ולדות אסור לחולבה ביום טוב אף על גבי אוכלים, מפני שבהמה העומדת לחליבה היא מוקצית. אלא משום צער בעלי חיים יאמר לגוי שיחלוב אותה ביום טוב, או שיחלוב אותה באופן שהחלב הולך לאיבוד. ובהמה של גוי אפילו עומדת לחליבה, מותר לחלוב אותה ביום טוב, שאין בה משום איסור מוקצה, ובלבד שיחלוב לתוך מאכל, שיתן מאכל בכלי, ויחלוב לתוך מאכל, באופן שרוב החלב יהיה נספג בתוך המאכל, שאז אמרינן משקה הבא לאוכל כאוכל דמי. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תעג. הליכות עולם חלק ב׳ עמוד כ. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עד].

ג במקום שחולבים על ידי מכונת חליבה חשמלית, נראה שמותר להלביש הצינור בעת תנועת החשמל בדדי הבהמה באופן שהחלב ילך לאבוד זמן מועט, ואחר כך יעמיד כלי תחת הדד לקבל החלב. [ילקוט יוסף שם, וחזון עובדיה יום טוב עמוד עה].

ד מותר לדוך שקדים ביום טוב, להוציא החלב שלהם, כיון שמפיגים טעם, ואין דרך לעשות מהם הרבה בבת אחת. [ילקוט יוסף שם. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עה].

סימן תקו – דיני לישה ביום טוב

א מותר לקחת קמח מהכלי ביום טוב אף על פי שעושה גומא בלקיחתו, שאין לחשוש לעשיית גומא אלא בעפר, ולא באוכלים, והוא הדין לסוכר ושאר מיני אוכלים. וכן בטבק הרחה מותר לקחת מהכלי הרבה בבת אחת, ואין לחוש בו משום גומא. [ילקו״י מועדים עמ׳ תעג].

ב אסור לרקד הקמח ביום טוב על ידי נפה ואפילו על ידי שינוי, אבל אם הרקיד הקמח בנפה מערב יום טוב ורוצה לרקדו שנית ביום טוב כדי שתהיה הפת נאה יותר, מותר לרקדו על ידי שינוי, שאין זו הרקדה האסורה ביום טוב, שהלא רואים שאינו בורר הקמח מתוך הסובין אלא הכל יוצא דרך נקבי הנפה. ומכל מקום כדי שלא יבוא להתחלף לו בהרקדת הקמח לכתחילה ביום טוב, הצריכוהו שינוי. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תעד. חזו״ע יו״ט עמ׳ סז].

ג כיצד ישנה, אם היה רגיל לרקד בחול על גבי עריבה ירקדנו על גבי שולחן [בנתינת נייר על השלחן], ואם היה רגיל לרקד על גבי שולחן יעשה שינוי אחר, כגון שירקד הקמח על גבי ספסל או כסא וכיוצא בזה. [ילקוט יוסף על המועדים שם. חזון עובדיה יום טוב עמוד סז].

ד אם לאחר שניפה את הקמח מערב יום טוב, נפל בו צרור או קיסם, מותר לרקדו שנית ביום טוב אפילו בלי שינוי. [ילקוט יוסף שם. חזון עובדיה יום טוב עמוד סז].

ה אסור למדוד הקמח ביום טוב בכלי המיוחד למידה כדי ללוש, אלא יקח באומד הדעת, או יוסיף על המידה מעט, או יפחות מעט. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תעד. חזו״ע יו״ט עמוד סח].

ו הלש עיסה ביום טוב יכול להפריש ממנה חלה בברכה כשיש בה שיעור חיוב חלה, דהיינו חמש מאות ועשרים דרה״ם קמח, שעולה למשקל ק״ג אחד וחמש מאות וששים גרם. והלש עיסה עם סוכר לעוגה חייב גם כן להפריש חלה בברכה, כשיש בה שיעור חלה. ובתנאי שהוא אופה אותה מעשה אופה, מה שאין כן אם מטגן את העיסה בדבש שאז פטורה מן החלה. והמחמיר להפריש אף אם מטגנה תבוא עליו ברכה. [חזון עובדיה עמוד סח בהערה].

ז החלה שמפרישים ביום טוב בזמן הזה אסור לשורפה ביום טוב אלא יניחנה עד מוצאי יום טוב וישרפנה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תעה. חזון עובדיה יום טוב עמוד סח].

ח עיסה שנילושה בערב יום טוב אין מפרישין עליה חלה ביום טוב, הואיל ואפשר היה ליטול החלה מערב יום טוב, ומשום שנחשב כמתקן, וכן אין מפרישין תרומות ומעשרות ביום טוב משום שנחשב כמתקן. [שם].

ט הלש עיסה ביום טוב אסור לו לחקוק בדפוס בעיסה איזו צורה או אותיות, ואפילו ביד אסור לעשות צורת עוף או אותיות וכדומה. [שם].

י עוגה שנאפתה מערב יום טוב ויש עליה צורות ואותיות מותר לאכול ממנה ביום טוב, ואין לחוש בזה משום מוחק, שאפילו בשבת יש להתיר וכל שכן ביום טוב. [יביע אומר ח״ד סימן לח].

סימן תקט-י – פרטי דינים בהלכות יום טוב

א מותר לגרד גבינה במורג חרוץ וכן במגרדה המיוחדת לכך, ונכון לשנות קצת מפני שאפשר היה לגרד הגבינה מערב יום טוב, מבלי שתפיג טעם, אבל צנון וכן גזר שאם היה גורדם מערב יום טוב היו מפיגים טעם, מותר לגורדם ביום טוב בלי שינוי, וכן מותר לטחון בשר ביום טוב במכונה המיוחדת לכך, ומותר לנקותה אחר הטחינה. [ילקוט יוסף מועדים עמ׳ תעה].

ב מותר לזלף ולרסס פליט בבית להבריח זבובים ויתושים, ובלבד שיזהר היטב שלא יזלף מול הזבובים ממש, אלא באויר, וגם ישאיר חלון פתוח, בכדי שתהיה אפשרות לזבובים לצאת מן הבית, דכיון שאינו מתכוין להורגם ואינו בגדר פסיק רישיה מותר. [שו"ת יביע אומר חלק ג' סימן כ. חלק ד' סימן לז].

ג מותר לעשות מי סודה ביום טוב, וכן מותר להשתמש בסיפולוקס להבריג הבלונים ולהזרים גז לתוך המים להופכם למי סודה. [שו"ת יביע אומר חלק ג' סימן כא. וחלק ד' סימן לב].

ד פשט המנהג ביום טוב כשרוצים למלאת נפט במנורת הלאמפ"א או בפתיליה של בישול, שמפרקים את הכיסוי המהודק בחריצים, ואחר שנותנים הנפט חוזרים ומרכיבים הכיסוי ומהדקים אותו שנית על ידי החריצים. [יביע אומר חלק ג' סימן כא סק"ז].

ה מותר להקציף חלבון ביצה ביום טוב. ויש אוסרים לעשות שוקולד למריחה ביום טוב, הואיל ואפשר לעשותה מערב יום טוב. ויש מתירים על ידי שינוי. והמיקל על ידי שינוי יש לו על מה שיסמוך. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תעו].

ו מותר למרוח חמאה או שוקולד על פרוסת לחם, ואפילו בשבת, שאין ממרח באוכלים. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תעז].

ז אין עושים גבינה ביום טוב, שעל ידי נתינת האבקה או הקיבה לתוך החלב כדי לגבן, הוא מפריש בזה את הקום מן החלב, ויש בזה משום איסור בורר, ועוד חששות, הואיל ואפשר לגבן מערב יום טוב, ולא יהיה בזה שום חסרון ולא פגם בטעם הגבינה, שאדרבה גבינה ישנה עדיפא יותר מגבינה טריה בת-יומא. וגם יש לגזור פן יעמיד הרבה גבינות מיום טוב לחול, שדרך לעשות גבינות הרבה בבת אחת. [ילקו"י שם. חזון עובדיה על הלכות יום טוב]

ח ומכל מקום מותר לעשות לבן ביום טוב, הואיל וכולו נקפה כאחד, ואין בו סרך מלאכה כלל. וכן אסור לעשות חמאה ביום טוב. ונראה שהוא הדין שאסור לסחוט לימון לתוך חלב לעשות גבינה רכה. ורק לחולה שאין בו סכנה מותר. וכן לתינוק. ואם הרתיח החלב ונמצא שהוא מקולקל ונפרד נסיובי בקדרה, מותר להוציא הגבינה הרזה בכף לאכלה. [שם].

ט מותר להקפות מים במקרר חשמלי [בפריז'ר] ולהופכם לקרח. ואף בשבת יש להקל בזה. וכן מותר לעשות גלידה, או להקפות ג'לי, ביום טוב. [ילקו"י מועדים עמ' תעח. חזו"ע יו"ט עמ' סג]

י עופות שממלאים אותם חתיכות בשר ואורז וכדומה, מותר לתופרן ביום טוב שנחשב צורך אוכל נפש, ובלבד שיתקן את החוט מערב יום טוב ולא יחתכנו ביום טוב קודם תפירת העופות. ואם נתנו החוט במחט מערב יום טוב ובמקרה הושמט משם, מותר ליתנו ביום טוב. ויחתוך הנשאר מן החוט לאחר תפירתו. ואם יש לו לתפור הרבה עופות יכין כמה מחטים ויתלה בהם החוטים מערב יום טוב, ואם לא היה לו הרבה מחטים או לא היה לו חוט בערב יום טוב, מותר לחתוך חוט ביום טוב ולתלותו בו ביום. ואחר שתפר החוט יכול לחתוך מה שנשאר עודף על התפירה. ועופות ממולאים וכן גדיים מבושלים מותר לחתוך חוט תפירתן בין ביד בין בכלי, ואפילו בשבת מותר. [ילקו"י מועדים עמ' תפ. חזו"ע יום טוב עמ' סט].

יא כשם שהותרה תפירה ביום טוב לצורך אוכל נפש, כמו כן מותר לקשור דלי לדלות מים מן הבור לצורך יום טוב. והנכון שיכוין בדעתו להתיר הקשר במוצאי יום טוב, כדי שלא יהיה קשר של קיימא, ויתירנו במוצאי יום טוב. [ילקוט יוסף מועדים עמ' תפא. חזון עובדיה יום טוב עמ' ע'].

יב מותר לברור ביום טוב לצורך בו ביום, אף על פי שאינו לצורך לאלתר. וכאשר המאכל מרובה והפסולת מועטת, יברור הפסולת מתוך האוכל. וכאשר הפסולת מרובה, יברור אוכל מתוך פסולת, כדי למעט בטירחא ביום טוב. ואפילו היה אפשר לו לברור מערב יום טוב ולא בירר, מותר לברור ביום טוב. וכל זה ביד, אבל בכלי כגון בטבלא או בנפה או בכברה אסור לברור. [ילקוט יוסף מועדים שם. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עו].

יג הבורר ביום טוב אוכל מתוך פסולת על דעת לאוכלו ביום טוב, ונמלך אחר כך והניחו לאחר יום טוב, אינו מתחייב משום איסור בורר, דגם ביום טוב אזלינן בזה בתר מחשבתו בעת הברירה. ולפיכך אם חשב בעת הברירה לברור על דעת לאוכלו לאחר יום טוב אף אם הוא אוכל מתוך פסולת אף שיאכל את המאכל ביום טוב, כבר עשה את האיסור בעת שברר על דעת לאוכלו לאחר יום טוב. ומכל מקום יאכל לאלתר שמא מתקן האיסור. [שו"ת יביע אומר חלק ב' חלק אורח חיים סימן כו סק"ט. ואין בזה איסור הנאה ממעשה שבת].

סימן תקיא – הנאה השוה לכל נפש

א הנאה השוה לכל נפש מותרת ביום טוב כאוכל נפש עצמו, ולכן מותר לעשות מדורה להתחמם כנגדה, בזמן הקור, שבכל מקום שנאמר יאכל (היו"ד בצירי), נכלל בזה גם הנאה, והואיל ונאמר: אשר "יאכל" לכל נפש, הותרה ההנאה כמו האכילה. ומטעם זה מותר גם כן לחמם מים חמים לרחוץ בהם פניו ידיו ורגליו, שהיא הנאה השוה "לכל נפש". אבל לרחוץ כל גופו אסור, שאין זו הנאה השוה "לכל" נפש. [כ"כ הטעם בחת"ס שבת לט: דדמי למוגמר, שמא יחמם מים, כמו בשבת. ולהרי"ף והרמב"ם ומרן עצם החימום לכל גופו איסורו מדרבנן משום גזירת מרחץ, ולכן לא אסרו רחיצת כל גופו, ממים שהוחמו מערב יו"ט. ילקו"י מועדים. חזון עובדיה הלכות יום טוב עמוד מא].

ב מים שהוחמו בערב יום טוב מותר לרחוץ בהם כל גופו כאחד, שלא גזרו בזה אלא בשבת, ודוקא חוץ למרחץ אבל בבית המרחץ אסור. ובאמבטיה פרטית שנמצאת בדירתו יש להקל. וכן מים שהוחמו בדוד שמש, מותר להתרחץ בהם כל גופו ביום טוב, כשהוא באמבטיא פרטית שנמצאת בדירתו.

[ילקוט יוסף על המועדים עמוד תפב בהערה. וראה עוד בילקו״י שבת כרך ד׳ עמוד נח. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד מב הערה עג].

ג מוגמר אסור ביום טוב, והיינו לפזר אבקת בשמים על גבי גחלים להריח, או לגמר כלים, וכיוצא בזה. והטעם לאיסור זה, מפני שבעת שמפזר הבשמים על הגחלים הוא מכבה אותן ולבסוף מבעירן, ומכיון שאין זו הנאה השוה ״לכל״ נפש, כי אם לעשירים המפונקים בלבד אסור. אבל אם עושה כדי לתת ריח טוב בפירות למתקם לאכילה מותר, ואפילו אם הם טובים וראויים לאכילה בלא זה אלא שעל ידי כך ממתקם יותר מותר, שאין דין מוליד ריחא באוכלים. ומטעם זה מותר גם כן לתת מי ורדים בכוס מים או יין ושאר משקים. וכן מותר לשפוך טיפות מי ורדים וכדומה לתוך טבק הרחה, שלענין זה נחשב כאוכל, ואין מוליד ריחא באוכלים. אבל אסור לשפוך מי ורדים ושאר מיני בשמים על מטפחת כיס. ומכל מקום מותר לתת ריח טוב בידים ובפנים, שאין זה דבר המתקיים, שזיעת האדם מעבירתו מעל בשרו. [ילקו״י מועדים עמוד תפג. יביע אומר ח״י סימן נד אות יח. ובחזון עובדיה יום טוב עמוד מא].

ד מותר לעשן סיגריות ביום טוב, ואף על פי שישנם אחרונים שאוסרים, מפני שמדמים אותו למוגמר שאינו שוה ״לכל״ נפש, פשט המנהג להתיר. ובפרט בזמן האחרון שהעישון נפוץ מאד, ואם לא יעשן יהיה לו צער מהדבר. ומכל מקום אדם שאינו רגיל כל כך בעישון ואין לו צער במניעתו, ומכבדים אותו בסיגריה ביום טוב, או שרוצה לעשן לשם תענוג בעלמא, נכון שימנע מלעשן ביום טוב. ותבא עליו ברכת טוב. וכל זה מצד דין יום טוב, אבל לגבי עצם העישון, דעת הרופאים בזמנינו שהעישון גורם לחלאים רבים המסכנים את בריאות האדם, ושומר נפשו ירחק מזה. [וכמ״ש בשו״ת השבי״ט ח״ג (דף קלד ע״ב). וע״ע בשו״ת אגרות משה (חיו״ד ח״ב סי׳ מט). (ויש להזהר בעישון הסיגריות בכל הפרטים שבסעיף טו). וראה בשו״ת יביע אומר חלק ה׳ חאו״ח סי׳ לט. ובהליכות עולם ח״ב עמוד טו. ובחזו״ע על יו״ט עמ׳ מד].

ה יש להתיר לעשן סיגריות ביום טוב גם כשמודפסות עליהם אותיות שונות. ואף על פי שהוא מוחק את האותיות בעת שמעשן במקום האותיות והאותיות נשרפות על ידי כך. [שם].

ו יש שנוהגים להחמיר שלא להסיר את האפר שנשרף מהסיגריה ביום טוב, מחשש שיהיו ניצוצות אש ניתזין עמו, ומכל מקום אין זה מעיקר הדין. [יביע אומר חלק ה׳ סימן לח סק״א].

ז מי שאינו מעשן ביום טוב מחמת שסבור שהדבר אסור על פי ההלכה, אסור לו גם לטלטל את הסיגריות כדי ליתנם לחבירו המעשן. אולם אם אינו מעשן בגלל חומרא, ויודע שמעיקר הדין מותר לעשן ביום טוב, מותר לו גם לטלטל את הסיגריות ליתנם לחבירו. [חזו״ע סוכות עמ׳ שכג. וזה מדוייק יותר ממה שנתבאר ביביע אומר ח״א סי׳ לג אות י״ב. וח״ב סי׳ כז סק״ה].

ח מותר להדליק נר ביום טוב כדי שיהיה מוכן להשתמש ממנו ביום טוב לבישול ולעישון סיגריה וכדומה. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד סב].

סימן תקיב – שלא לבשל לצורך גוי

א אסור לבשל לצורך גוי ביום טוב, שנאמר אך אשר יאכל לכל נפש הוא לבדו יעשה ״לכם״, לכם ולא לגויים. ואסור לבשל גם לצורך קראים ביום טוב. וכן אסור לבשל לצורך ישראל שמחלל שבת בפרהסיא. לפיכך אסור להזמינו לסעוד עמו סעודות יום טוב, גזרה שמא יבשל בשבילו [בקדרה בפני עצמה]. ואם בא גוי או קראי או מחלל שבת בפרהסיא לבקרו ביום טוב יש אומרים שמותר לעשות קפה הרבה בבת אחת, באופן שישתה עימו גם בעל הבית. והנכון להחמיר, אפילו אם מקדים שתייתם לשתיית הגוי. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד מ׳, הליכות עולם ח״ב עמוד יח, והדר ביה ממ״ש בקול סיני, ובילקו״י מועדים עמוד תפו].

ב מי שאכל בשר, מותר לו לבשל מאכלי גבינה ביום טוב גם בתוך שש שעות מזמן אכילת הבשר. וכן מי שאסור לו לאכול איזה מאכל מחמת חולי, כגון חולה סכרת שאסור לו לאכול מאכל מתוק, מותר לו לבשל ביום טוב מאכל מתוק לצורך אחרים, וכל שכן שמותר לו לטלטל ממתקים וכדומה, אף שאינם ראויים בשבילו לאכילה. [הליכות עולם ח״א עמוד שג].

ג עכו״ם שהביא לישראל ביום טוב דבר שיש במינו במחובר, או מחוסר צידה, שיש לחשוש שמא תלשם ביום טוב, וטעה הישראל ובירך עליו כדי לאוכלו, אף על פי שהוא מוקצה יש לו לטעום מעט מהפרי, כדי שלא תהיה ברכתו ברכה לבטלה. ואם היה בתוך הסעודה שאין כאן ברכה, וטעה הישראל ונתנו לתוך פיו ולעסו, אסור לו לבולעו. [יביע אומר ח״ב חיו״ד סימן ה׳ סק״ג].

סימן תקיג – דין ביצה שנולדה ביום טוב

א ביצה שנולדה ביום טוב הרי היא מוקצה ואסור לטלטלה ביום טוב, ואפילו לגעת בה אסור, מפני שעלולה להטלטל בנגיעתו. [אבל שאר מוקצה שאין חשש שיטלטל על ידי נגיעה, מותר לגעת בו בשבת וביום טוב]. ומכל שכן שאסור לאכול את הביצה שנולדה ביום טוב, עד מוצאי יום טוב. אבל מותר לכפות עליה כלי כדי שלא תישבר, ובלבד שהכלי לא יגע בה. ואם נתערבה באלף ביצים כולם אסורות, שכל דבר שיש לו מתירין [לאוכלו במוצאי יום טוב] אפילו באלף לא בטיל. ואפילו ספק אם נולדה בחול או ביום טוב אסורה מספק, ואף אם ביצה זו שספק אם נולדה ביום טוב נתערבה באחרות אינה בטילה אפילו באלף. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תפז. חזון עובדיה על יום טוב עמוד לב].

ב כשחל יום טוב סמוך לשבת, והביצה נולדה ביום טוב, אסור לטלטל את הביצה גם בשבת, ומכל שכן שאסור לגומעה בשבת.

ג ביצה שנולדה ביום טוב ראשון מותרת ביום טוב שני של גלויות, וכן גוי שהביא דורון ביום טוב ראשון, מותר באכילה ביום טוב שני של גלויות. [ילקוט יוסף שם].

ד גוי שהביא ביום טוב ביצים למכירה אצל ישראל, ומסיח לפי תומו שנולדו קודם יום טוב, מותר ליטול ממנו הביצים ולאוכלם ביום טוב. ובלבד שלא יהיה הגוי בקי במנהגי ישראל ויודע שאסור לישראל לאכול ביצים שנולדו ביום טוב. ואם הגוי הביא ביצים ביום טוב שני של גליות שחל באמצע השבוע, אפילו אין הגוי אומר שנולדו לו לפני החג, מותר ליטלם ממנו. (משום שיש ספק ספיקא להיתר). [שם].

ה וכן פירות אילן שנשרו מן העץ ביום טוב אסור לטלטלם או לאוכלם, גזירה שמא יעלה ויתלוש פירות מן המחובר. וכשיום טוב סמוך לשבת ונשרו ביום טוב אסורים באכילה ובטלטול עד מוצאי שבת. ואם נתערבו בפירות המותרים באכילה אפילו באלף אינם בטלים, וספיקם אסור.

ו השוחט תרנגולת ביום טוב ומצא בה ביצים גמורות מותרות, מפני שאין זה דבר המצוי תמיד, ובדבר שאינו מצוי אלא אקראי בעלמא לא גזרו בו חכמים. ואפילו ביום טוב שלאחר השבת השוחט תרנגולת ומצא בה ביצים גמורות מותרות באכילה.[ילקו״י מועדים שם].

ז מותר לתת ביצה ביום טוב במקום שהתרנגולת מטילה ביצתה. [שם].

סימן תקיד – שלא לכבות ביום טוב

א אסור לכבות ביום טוב, ואפילו מקצת כיבוי כגון להוריד ולהנמיך את הפתילה של מנורת הנפט או של הגז, אסור. אבל מותר להנמיך את האש של הגז שלא יקדיח את תבשילו, והתבשיל לא ישרף ולא יתקלקל. אבל להנמיך את האש לצורך הפסד הגז אסור. וכל שכן שאסור לכבות את הגז או הפרימוס לגמרי לאחר שכילה לבשל עליהם. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תפח. יבי״א חלק א׳ סימן לא].

ב ראוי ונכון להחמיר שלא לכבות את הפרימוס ביום טוב משום הפסד הנפט, ומכל מקום אין למחות במי שרוצה להקל לכבות הפרימוס משום הפסד הנפט. אולם אפשר להורות להקל להוריד קצת את השלהבת של הפרימוס על ידי פתיחת המלחצת לזמן קצר, בכדי לבשל יפה את התבשיל שעליו. [ילקוט יוסף מועדים. שו״ת יביע אומר חלק א׳ סימן לא. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד נח].

ג אף על פי שאסור לכבות הגז ביום טוב, מותר לכבות הגז על ידי גרמא, באופן שימלא קומקום קטן של מים על כל גדותיו, ויניחהו על האש עד שירתח, והמים יגלשו על ידי רתיחתם וישפכו על האש ויכבוה. ולאחר הכיבוי יכול לסגור הכפתור של הגז או את ברז הבטחון למנוע זרימת והתפשטות הגז. וכן יוכל לפתוח את מלחצת הפרימוס לאחר שיכבה. והמים שרתחו לאחר כיבוי הגז ישתמש בהם לשתיית קפה או תה וכיוצא, כדי שיהיה בישולם לצורך אוכל נפש. וכן יש להתיר כיבוי הגז על ידי שעון מעורר המכוון לשעה מסויימת, ובשעת צלצולו יורד הכפתור של הגז ומכבהו. אבל אין להתיר לסגור את ברז מיכל הגז הראשי, כדי שלא יוסיף לזרום גז אל תנור הגז, שאסור לכבות ביום טוב, ואין זה נקרא גרמא, שהרי ידוע שסגירת הברז משפיעה מיד למעט את השלהבת של הגז. ודלא כמי שהתיר בזה. וכן מותר לכוין שעון שבת שבבוא השעה המתאימה יכבה את הגז על ידי משיכת ברז הבטחון של הגז (כדרך שמכבה החשמל). [יביע אומר חלק א׳ חלק אורח חיים סימן לא. וחלק ג׳ סימן ל. ושו״ת יחוה דעת חלק א׳ סימן לד. וילקוט יוסף שבת ב׳ מהדורת תשס״ד עמוד תרצב, תשובה לדברי מי שחלק בדין זה. ועיין בירחון קול תורה תמוז תשס״ג עמוד ו. ובחזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד נח].

ד מותר להשתמש ביום טוב במיתקן לכיבוי הגז שהומצא לאחרונה על ידי מכון מדעי טכנולוגי, שהוא מכשיר המבוסס על שעון שבת, ונעשה על ידי גרמא בלבד. [יחו״ד ח״ב סי׳ סו].

ה נרגילה שהטבק נשרה במים ובמגעו הראשון עם הגחלים הוא גורם לכיבויין, מותר להשתמש בה ביום טוב, ואין להצריך שירטיבו את הטבק מערב יום טוב דוקא, ויש להתיר את העישון בנרגילה זו ביום טוב, וכדין בשר על גבי גחלים. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תצ].

ו מותר להכין שעון שבת ביום טוב שחל בערב שבת, ולכוונו באופן שיכבה את החשמל בליל שבת בשעה מסויימת, היות שאין זה אלא גרמא בעלמא. אבל אסור לגרום כיבוי לנר שעוה הדולק ביום טוב על ידי שיתן סביבו דבר המונע הדלקתו, בענין שיכבה כשיגיע לשם, או לחתוך קצת ממנו למטה, ורק אם עושה כן לפני שידליקנו מותר. [ילקו״י מועדים עמ׳ תצא].

ז אסור להעמיד נר דולק במקום שמנשבת שם רוח כדי שיכבה, ואפילו אם בעת שמניחו אין הרוח נושבת, אלא לאחר זמן הנחתו. ויש מתירים בזה. והמיקל יש לו על מה לסמוך, ובתנאי שיוציאנו בעת שאין אפילו רוח מצויה. [יביע אומר חלק ג סימן יז סק״ח. יח סק״ו].

ח במקום צורך גדול יש מתירים לתחוב נר ביום טוב למים שיכבה כשיגיע לשם. [יביע אומר חלק ג׳ סימן ל].

ט יש להיזהר שאחר שסיים להדליק מגפרור בוער [שהודלק בהיתר מאש מצויה] לא ישליכנו בתנופה הגורמת בודאי לכיבוי הגפרור, אלא יניחנו בנחת על הרצפה. וכן סיגריה בוערת לא ישליכנה בתנופה הגורמת לכיבויה לאחר שגמר לעשן. [ילקו״י מועדים עמוד תצב].

י מותר להסיר בכלי הפחם שבראש הנר, ואף על פי שבהסרתו הוא מפילו לארץ ונכבה, מכל מקום מותר, שכשם שמותר להדליק את הנר כדי להשתמש לאורו ביום טוב, כך מותר לכבות מה שמונע את האור מלהאיר יפה. (ש״ע סי׳ תקיד סעיף י׳, מהגמרא ביצה לב: והרא״ש שם). אבל אסור לחתוך ראש הפתילה בעצמה בכלי, או במספריים, מפני שיש לחוש שמא לא יצמצם ליטול הפחם לבד. ורק מה שנשרף בראש הפתילה מותר לחותכו בכלי. [שם סעיף ד ובמשנ״ב ס״ק כח. הליכות עולם ח״ב עמוד יט].

יא המסתפק מן השמן שבנר ביום טוב כדי שיכבה במהרה, חייב משום מכבה, ואם עושה בשביל שישתמש בשמן לצורך אוכל נפש, יש מתירים, ויש חולקים. ונכון להחמיר.

יב מנורת נפט שעלתה השלהבת הרבה, ואם לא יורידנה תתפוצץ הזכוכית ויש חשש שתפרוץ דליקה, או שתכבה. מותר להוריד השלהבת ולהנמיכה.

יג שתי נרות שמחבר אותם חוט הפתילה ביחד, אסור לחותכו בסכין או במספרים כדי להפרידם, אפילו הוא צריך לשניהם, משום דהוי כמתקן כלי, אלא יקריב את חוט הפתילה לנר אחר וידליק אותו באמצע, ובלבד שיהיה צריך את שתי הנרות. (ביצה לב: ש״ע סי׳ תקיד ס״ח).

יד אסור לחמם באש נר שעוה, כדי להדביקו בפמוט או במנורה, משום איסור ממרח. וצריך להשגיח על זה במיוחד בליל חג השבועות, שהרבה מדלת העם באים ללימוד שעורכים במקהלות בסדר ״קריאי מועד״, וחושבים לעשות מצוה בהדלקת נרות נשמה בבית הכנסת בעת הלימוד, ונכשלים במירוח השעוה. וצריך להעיר תשומת לבם כי יצא שכרם בהפסדם שדבר זה אסור מן הדין, אלא יתנו את הנרות בפמוטות או בשפופרת חלולה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תצב].

טו שפופרת או פמוט שנסתמו בשעוה ונקפאה שם, מותר לנקותה בסכין וכדומה, ואין בזה משום תיקון כלי ביום טוב. [שם].

סימן תקיד – דיני הדלקת נרות יום טוב

א מצוה להדליק נרות בליל יום טוב, וצריך לברך לפני ההדלקה: ״ברוך אתה ה׳ אלהינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של יום טוב״. וגם ביום טוב הברכה קודמת להדלקה. וגם חלק מיוצאי אשכנז נוהגים להקדים הברכה קודם ההדלקה בנר של יום טוב, אף שבשבת הם מברכים אחר ההדלקה. וכן ראוי להנהיג. [שו״ת יחוה דעת ח״א סימן

כז וראה לעיל בהלכות שבת, שנתבאר, שדעת רוב ככל הראשונים, ובראשם הגאונים והרמב״ם, שיש לברך קודם ההדלקה. מלבד ספר הנייר. וכן דעת מרן הש״ע. והמברכת אחר ההדלקה מברכת ברכה לבטלה ואין עונים אחריה אמן. ומה שאמר חכם אחד, שעל פי הסוד יש לברך אחר ההדלקה, זה אינו כלל, ולא רצה להבין דברי הרב בן איש חי בזה, שלא כתב כן אלא לענין כיסוי העינים אחר ההדלקה ולבקש על הבנים, שהוא על פי הסוד, אבל לא שצריך לברך אחר ההדלקה. והרבה אחרונים העידו שגם המנהג כן, לברך קודם ההדלקה].

ב אשה מיוצאי תימן שנהגה כשאר בנות עדתה בחוץ לארץ, שלא לברך על הדלקת הנרות בליל יום טוב, ובאה לשכון כבוד בארץ ישראל לצמיתות, הנכון הוא שתנהג ככל תושבי ארץ ישראל, לברך על הדלקת נרות בליל יום טוב: ״אשר קדשנו במצותיו וצונו להדליק נר של יום טוב״. [יחוה דעת ח״א סי׳ כז. ושם נתבאר שעל התימנים לנהוג בכל הליכותיהם, בפרט לחומרא, כדעת מרן השלחן ערוך שהיה כאן מרא דאתרא. והרי אפילו בתימן העיד הרב רביד הזהב [רבו של המוהרי״ץ] שנהגו שם כדעת מרן הש״ע. וכן העיד הגר״י צובירי שכך היו מורים הרבנים בתימן. וגם בפעולת צדיק כתב כמה וכמה פעמים שהולכים אחר הוראות מרן. וכל שכן כאן בארץ ישראל שמרן היה מרא דאתרא. ולכן יש לקיים ויעשו כולם אגודה אחת לעשות כדעת מרן].

ג נשים שנהגו לברך שהחיינו בעת הדלקת הנרות של יום טוב, אין למנהגם זה כל יסוד בהלכה, ומן הראוי שיפסיקו לנהוג כן, ויכוונו לצאת ידי חובת ברכת שהחיינו בקידוש של יום טוב כתקנת חכמים. ומכל מקום אין למחות בחזקה בנשים המברכות ״שהחיינו״, רק שיברכו ברכה זו אחר שידליקו

לפחות נר אחד, כדי שלא יהיה הפסק בין ברכת הדלקת הנרות למצות ההדלקה. וכן יזהרו שלא יענו "אמן" אחר ברכת "שהחיינו" ששומעות בקידוש מפי בעליהן, משום הפסק בתיבת "אמן" בין ברכת "בורא פרי הגפן" של הקידוש, לטעימה מכוס הקידוש, הואיל וכבר יצאו ידי חובה של ברכת "שהחיינו" בעת הדלקת הנרות. ובליל פסח, רשאות מן הדין לענות אמן באופן שקדמו ובירכו שהחיינו בהדלקת הנרות. [שו"ת יביע אומר ח"ד סי' כד סק"י. שו"ת יחוה דעת ח"ג סי' לד. חזו"ע הלכות פסח עמוד קלב. וראה לעיל עמוד כא ונא, שיש חילוק בזה בין ליל פסח לשאר לילי יום טוב].

ד יש מהדרים להדליק נרות של יום טוב מערב יום טוב, כשם שצריכים להיזהר להדליק נרות שבת מבעוד יום, אבל לא נהגו להקפיד על זה, אלא המנהג להדליק נרות יום טוב אחר שתחשך לפני הקידוש שעל הכוס, ויש להם על מה שיסמוכו. והרוצות להחמיר ולהדליק הנרות מבעוד יום, תבוא עליהן ברכת טוב. [שו"ת יחוה דעת חלק א' סימן כח].

ה אשה הנוהגת להדליק הנר בליל יום טוב, סמוך לקידוש, נכון להכין את הנרות בפמוט או במנורה מבעוד יום, שהרי אסור לחמם נר שעוה להדביק בפמוט או במנורה ביום טוב, משום איסור ממרח. ואם לא הכינו הנרות שעוה מבעוד יום בפמוט, תדליק בנר שמן עם פתילות מוכנות, או שיתנו את הנרות בפמוטות או בשפופרת חלולה. [חזו"ע יום טוב עמוד סא]

ו גם בנר של יום טוב לכתחלה יש להדליקו במקומו, ולא להדליקו במקום אחד ולהעבירו למקום אחר.

ז גם ביום טוב נוהגים להדליק ב' נרות, ואף דזכור ושמור שייך בשבת, מכל מקום נוהגים כן גם ביום טוב. וכשחל יום טוב ביום ראשון, יש להזהיר את ההמון לבל ידליקו נר של יום טוב מבעוד יום, שעדיין הוא שבת, אלא ידליקו הנר רק אחר צאת הכוכבים של ליל יום טוב, על ידי הדלקה מאש לאש, כדין יום טוב. וכשחל יום טוב ביום שישי, מדליקין נר שבת ביום טוב כעשרים דקות קודם השקיעה, ומי שלא עשה עירובי תבשילין בערב יום טוב, אפילו הכי יכול להדליק את הנר לכבוד שבת, שעיקר עירובי תבשילין הוא לבישול ואפיה, ומה שמזכירים את הדלקת הנר בנוסח עירובי תבשילין הוא לרווחא דמילתא. ומכל מקום אם הכין כל צרכי שבת מערב יום טוב, בכל זאת יעשה עירובי תבשילין מערב יום טוב, לצורך הדלקת הנר, אבל לא יברך על עירוב זה שאינו לצורך הבישול והאפייה. [ילקו"י שבת כרך א'].

סימן תקיח – דין הוצאה ביום טוב

א הוצאה מרשות היחיד לרשות הרבים, וכן העברה ברשות הרבים מותרת ביום טוב, שמתוך שהותרה הוצאה לצורך אוכל נפש, הותרה גם שלא לצורך אוכל נפש. אבל צריך שיהיה קצת צורך בדבר. ואם הוא לצורך בו ביום, אף על פי שאין בו צורך לאותה שעה, יש להקל אפילו לכתחלה. ולכן מותר לקחת עמו המחזור בבוקר, אף על פי שאינו צריך להשתמש בו אלא במנחה. וכן מותר להחזיר את המחזור והטלית מבית הכנסת, שהתירו סופם משום תחלתם. וכל שכן שיש להקל אם בלאו הכי נושא כבר עמו דבר שהוא לצורך אותה שעה, כגון מטפחת וכיוצא בזה. [ילקו"י על המועדים עמוד תצג. הליכות עולם ח"ב עמ' ח'].

ב מותר לצאת לרשות הרבים עם תרופות הצריכות לו ביום טוב, כל שבלאו הכי יש בכיסו מטפחת אף, כי הכל הוצאה אחת. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עז].

ג וכן מותר לצאת עם קופסת סיגריות מלאה בכיסו, אף על פי שאינו צריך לעשן אלא למקצת מהם, ואין לאסור משום ריבוי בשיעורין ביום טוב, וכמו שאמרו (ביצה יז.) באמת אמרו ממלאה אשה כל הקדרה בשר אף על פי שאינה צריכה אלא לחתיכה אחת, ממלא נחתום חבית מים, אף על פי שאינו צריך אלא לקיתון אחד. וגם כאן הרי כל אחת ואחת מן הסיגריות ראויה לו לעישון, לפיכך יכול להוציא כל הקופסא. [חזו"ע יום טוב עמוד עז]

ד מותר לנשים לצאת ביום טוב בתכשיטין (ללא הגבלה) משום כבוד ושמחת יום טוב. ומותר להוציא מפתח של ארון בגדים, ויש בו גם תכשיטין, כשירא להניחו בבית. אולם אסור להוציא ביום טוב מפתח של הרכב בכיסו, כשהולך מבעוד יום להתפלל ערבית, כדי שבצאתו מבית הכנסת יוכל לנסוע מיד ברכבו, ולא יצטרך לשוב הביתה ליטול המפתח. ובמקום שיש עירוב, מותר להוציא ביום טוב אפילו שלא לצורך כלל. [חזו"ע יו"ט עמוד עט].

ה מותר להוציא שעון מרשות לרשות ביום טוב בין שעון יד בין שעון כיס. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תצג].

ו אסור לצאת ביום טוב חוץ לתחום, שהוא אלפיים אמה. ואפילו לצורך אוכל נפש אסור.

ז נכרי שהביא דורון לישראל ביום טוב, אם יש ממין הדורון במחובר או שמחוסר צידה, אסור לאכול אותו בו ביום, אפילו לאחרים, שלא הובא בשבילם, ואפילו בטלטול אסור, שכיון שאינו ראוי לאכילה נחשב למוקצה. ובמוצאי יום טוב הראשון, אפילו הוא ליל יום טוב שני בחוץ לארץ, מותר מיד באכילה, וצריך להמתין בכדי שיעשו. וכן אם הובא ביום טוב שני צריך להמתין במוצאי יום טוב בכדי שיעשו. אבל בשני ימים של ראש השנה, אפילו הובא ביום טוב ראשון של ראש השנה, צריך להמתין עד מוצאי יום טוב השני בכדי שיעשו. וכן ביום טוב הסמוך לשבת, צריך להמתין עד

מוצאי שבת בכדי שיעשו. ושיעור כדי שילך הנכרי למקום ההוא שליקט ויגמור המלאכה ויחזור לכאן, ואם יש ספק מהיכן הביאו, שיעורו כדי שיביאנו מרחוק אלפיים אמה שהוא חוץ לתחום. [חזון עובדיה הלכות יום טוב].

ח נכרי שהביא לישראל דגים ביום טוב שני שחל בערב שבת מחוץ לתחום, באופן שאין בהם חשש צידה ביום טוב, כיון שמותר לטלטלם, שהרי הם ראויים לישראל אחר, מותר לבשלם לכבוד שבת.

ט אם הביא הנכרי דורון מדברים שאין במינם במחובר לקרקע, אלא שהובאו מחוץ לתחום, אסורים באכילה למי שהובאו בשבילו ולכל בני ביתו, ומותרים בטלטול. ולערב מותרים גם למי שהובאו בשבילו בכדי שיעשו. אבל לאחרים מותר להם אפילו לאוכלם ביום טוב, שכיון שאיסור תחומין מדרבנן, לא החמירו חכמים לאוסרם לאחרים. (רש״י ביצה כה.). ואם הזמין אורחים ליום טוב, כיון שהם סמוכים על שלחנו, הרי הם נחשבים כבני ביתו לאותו יום טוב. [כמ״ש בעירובין (מ.) מאן דלא אכל סבר כל דאתי לבי ריש גלותא אדעתא דכולהו רבנן אתי]. ואם נזדמנו לו במקרה, אף על פי שלא יאכלו אצלו ממה שהביא הנכרי מחוץ לתחום, מכל מקום מותר להם ליטול ולאכול בביתם, שהרי הבא לישראל זה מותר לישראל אחר.[שו״ת הרדב״ז ח״א סי׳ תקסב].

י אם הוא ספק שמא באו מחוץ לתחום, או לא, אם הוא נכרי השרוי בעיר והדורון מצוי בעיר מותר, ואם לאו אסור (סי׳ תקטו סעיף ה-ז). ובעיר שרובה נכרים מן הסתם כל המביא לצורך הרוב הביא ומותר באכילה אפילו בו ביום (שם ס״ו).

יא ספק מוכן, כגון פירות שהיו במחובר, שמא נתלשו מערב יום טוב, שמא נתלשו ביום טוב, וכן נכרי שהביא תשורה לישראל דגים, ספק ניצודו היום ספק ניצודו מערב יום טוב, ביום טוב ראשון אסורים, ביום טוב שני מותרים באכילה משום ספק ספיקא, שמא נתלשו או ניצודו מערב יום טוב, ושמא היום חול. (מרן בש״ע סי׳ תצז ס״ד). ואפילו ספק מוכן שהובא ביום טוב ראשון בערב, אחר שקיעת החמה, שהוא בין השמשות, יש להתיר מטעם ספק ספיקא.

יב אסור לבשל ביום טוב או להוציא מרשות היחיד לרשות הרבים, ואפילו לכרמלית, לצורך בהמה חיה ועוף, שנאמר הוא לבדו יעשה לכם, לכם ולא לבהמה וכלבים. שגם הוצאה מרשות לרשות מלאכה גמורה היא, ולא התירוה חכמים לצרכי בהמה, ורק טלטול מאכל בהמה שאינו אסור אלא מדברי סופרים, מותר ביום טוב לטרוח לתת לפניה מזונותיה.

סימן תקיט – דיני שמחה ביום טוב

א מצות יום טוב לחלקו חציו לבית הכנסת ולבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה ושמחה.

ב כשם שמצוה לכבד ולענג את השבת, שנאמר וקראת לשבת עונג, כך מצוה לכבד ולענג ימים טובים, שנאמר לקדוש ה׳ מכובד. ובכל ימים טובים נאמר בהם מקרא קודש, ולכן ראוי לאדם שלא יסעוד בערבי ימים טובים מן המנחה ולמעלה, כמו בערב שבת, שדבר זה מכלל הכבוד של שבת ויום טוב. ואם חל ערב יום טוב בשבת מותר לעשות סעודה שלישית אפילו אחרי מנחה קטנה, רק שלא יאכל מן הפת אלא עד כביצה, כדי שיהיה תאב לאכול בלילה לכבוד יום טוב.

ג אל יצמצם אדם בהוצאותיו לכבוד יום טוב, וכמו שאמר הקב״ה לישראל, בני ! לוו עלי וקדשו קדושת היום, ואני פורע (ביצה טו:). וכשם שבשבת יש נשמה יתרה לאדם, כך ביום טוב, ולכן תקנו חז״ל לומר בתפלת שחרית של יום טוב ״נשמת כל חי״ כמו שאומרים בשבת. וצריך ללבוש בגדים נאים לכבוד יום טוב. ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים מהבגדים של שבת.

ד כשם שבשבת אסור לטעום כלום קודם הקידוש, ואפילו מים, כך ביום טוב אסור לטעום כלום קודם הקידוש של יום טוב. וכשם שהנשים חייבות בקידוש של שבת בכניסתו, כך חייבות בקידוש של יום טוב, ומוציאות את האנשים ידי חובתם. וגם אין קידוש של יום טוב אלא במקום סעודה. והקידוש ביום טוב לדעת רוב הפוסקים הוא מצוה מן התורה.

ה אם לא קידש בליל יום טוב על הכוס, בין בשוגג בין במזיד, יכול לקדש בשחרית הקידוש של הלילה. וכן אם נאנס ולא סעד בלילה הראשון של החג, יאכל עוד סעודה ביום להשלים מצות סעודות יום טוב. [מג״א סי׳ תקכט סק״ב. וכ״כ האחרונים].

ו חייב לבצוע על שתי ככרות ביום טוב כמו בשבת, שצריך לחם משנה גם ביום טוב.

ז אין צריך לעשות ביום טוב שלש סעודות, אלא די בשתים.

ח מותר לעשות סעודת סיום מסכת ביום טוב עם הסעודה של החג, ואין בזה משום ״אין עושים מצות חבילות חבילות״, מכיון שבמעשה אחד פוטר את שניהם.

ט חייב אדם להיות שמח ביום טוב, ואין שמחה לאנשים אלא בבשר ויין, ועיקר החיוב הוא בבשר בהמה, ומי שאינו יכול לאכול ביום טוב בשר בהמה מטעמי בריאות או כשרות, יקיים מצות שמחה של יום טוב בבשר עוף. ואם אין ידו משגת לקנות בשר ויין אלא אחד מהם, יש להעדיף יין, שבזמן הזה עיקר השמחה ביין. ואף הנשים חייבות בשמחת יום טוב, והנשים יש לשמחן בבגדים יפים ותכשיטין נאים. והקטנים משמחם בקליות ואגוזים וממתקים. ואף על פי שהוא שמח בבשר וביין ביום טוב, לא ימשך יותר מדי אחריהם, ובשחוק וקלות ראש, לפי שאין השחוק וקלות ראש שמחה של מצוה, אלא הוללות וסכלות, ולא נצטוינו בתורה אלא על שמחה שיש בה עבודת השם יתברך.

י החיוב על הנשים עצמן לשמוח ביום טוב, ולא על הבעלים לשמחן. אלא שאם יש באפשרותם צריכים לקנות להם בגדים כדי לשמחן. [יביע אומר ח"ד סי' כה סק"ג חיו"ד].

יא חייב אדם לשמח עמו ברגל את העניים והאביונים ואת האלמנות והיתומים, שכך נאמר (דברים טז, יד), ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך, "והלוי והגר והיתום והאלמנה" אשר בקרבך. ולכן יש לשלוח להם דרך כבוד מערב יום טוב, דברי מאכל ומשתה בעין יפה, די מחסורם אשר יחסר להם, כדי לשמחם. אבל מי שנועל דלתות ביתו, ואוכל ושותה עם אשתו ובניו בלבד, ואינו משמח את העניים ומרי נפש, אין זו שמחת מצוה של החג, אלא שמחת כרסו, ועל העושים כן נאמר (הושע ט, ד), זבחיהם כלחם אונים להם כל אוכליו יטמאו כי לחמם לנפשם. ושמחה כזאת קלון הוא להם, שנאמר (מלאכי ב, ג), וזריתי פרש על פניכם פרש חגיכם.

יב בזמן שהיה בית המקדש קיים היתה מצוה על ישראל לשמח את הכהנים הלוים שומרי משמרת המקדש, ועובדים בכל כחם בהקרבת הקרבנות, וגם היו מורים הוראות בישראל, כמו שנאמר (דברים לג, ח), וללוי אמר וכו', יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל. וכן נאמר והכהנים הלוים בני צדוק וכו' ואת עמי יורו. והם בכלל מה שנאמר ושמחת בחגך אתה "והלוי", וכן נאמר, השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימיך על אדמתך. (וע' בב"י יו"ד סי' רנא, ובשו"ת לב חיים ח"ב סי' ריג). ובזמן הזה שבעונות הרבים בטלה עבודת המקדש, מצוה לשמח ברגל את האברכים שלומדים תורה יומם ולילה, ומורים הוראות לישראל, שהם במקום הכהנים הלוים, כמו שאמרו במנחות (קי.) תלמידי חכמים שעוסקים בתורה מעלה עליהם הכתוב כאילו עוסקים בעבודת בית המקדש. (הגר"ש הכהן מוילנא בשו"ת בנין שלמה סי' לג).

יג חייב אדם להקביל פני רבו ברגל (ראש השנה טז:). ויש אומרים שמצוה לבקר את רבו בכל רגל, ויש אומרים שאין מצוה זו נוהגת בזמן הזה. [ילקוט יוסף מועדים מהדורת תשס"ד, עמוד תריז].

יד ומכל מקום לא נכון שיעזוב אדם ברגל את אשתו ובניו, וילך למסעיו אל רבו החונה בעיר אחרת, לשבות שם ביום טוב, או בראש השנה, כדי שיקיים מצוה להקביל פני רבו ברגל, שהרי מצוה מן התורה לשמוח ביום טוב יחד עם אשתו ובניו, וכמו שנאמר (דברים יד, כו), ושמחת אתה וביתך. וכן נאמר (דברים טז, יד) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך וכו'. ובפרט אם אשתו מקפידה על זה, שבודאי שאין לו לנסוע לרבו בניגוד לרצונה, שהרי גדול השלום. וכל שכן שאין לעשות כן בשנה הראשונה לנישואיו עם אשתו, וכמו שכתוב (דברים כד, ה), נקי יהיה לביתו שנה אחת ושימח את אשתו אשר לקח. ואין המצוה להקביל פני רבו ברגל, אלא כשרבו חונה בעירו ושער מקומו, באופן שיכול ללכת לבקר את רבו ואחר כך חוזר לביתו בו ביום. ואפילו אם רואה שאשתו מוחלת ומסכימה שיסע לרבו, אין ראוי לעשות כן. אבל אם היא ממריצה אותו ומעודדת אותו שיסע לרבו, יכול לנסוע לרבו, ובלבד שיקיים מצות שמחה לאשתו על ידי קניית בגדים נאים ותכשיטים יפים לאשתו ולביתו.

טו חייב אדם לטהר את עצמו ברגל, ולכן צריך לטבול במקוה טהרה בערב יום טוב. אלא שבזמן הזה שהכל טמאי מתים, אין תועלת בזה כל כך להטהר בערב יום טוב, ולכן אין בזה חיוב מן הדין, אלא ממדת חסידות בלבד למי שאפשר לו, ושאין בדבר ביטול תורה גדול. [ובעיקר חיוב טבילה בזמן הזה, ראה בילקוט יוסף על הלכות פסוקי דזמרה מהדורת תשס"ד עמוד תשד, ובילקוט יוסף על הלכות כיבוד אב ואם פרק ה' הערה מא]

טז חייבים בית דין בכל אתר ואתר, (בזמן שהשלטון ביד גדולי ישראל), להעמיד שוטרים בימי הרגלים, שיהיו משוטטים בגנות ובפרדסים, ועל שפת הים, וישגיחו שלא יתקבצו שם אנשים ונשים יחדיו לאכול ולשתות ולשמוח בשחוק וקלות ראש, פן יבאו לידי עבירה. וכמו ששנינו (אבות פ"ג מי"ג), שחוק וקלות ראש מביאים לידי הרגל עבירה. ועל חכמי ישראל להזהיר את כל העם שלא יתערבו יחדיו אנשים ונשים בבתיהם לשמוח במאכל ובמשתה, ולא ימשכו אחר היין, כדי שלא יבואו לידי עבירה, והיה מחנינו קדוש. (הרמב"ם פ"ו מהל' יום טוב הל' כא). ובמקום גילה שם תהא רעדה (ברכות ל:).

יז גם בזמן הזה מצוה מן התורה לקיים מצות "ושמחת בחגך" באכילת בשר ושתיית יין. וכמבואר לעיל סעיף ט. [יחוה דעת חלק ו' סימן לג].

יח אסור לטפח ולרקד ביום טוב, שדין יום טוב כדין שבת גם לענין זה, זולת בשמחת תורה שהתירו לכבוד התורה. [יביע אומר חלק ג' סימן כב סק"ה].

סימן תקכז – הלכות עירובי תבשילין

א יום טוב שחל להיות בערב שבת אסרו מדברי סופרים לבשל בקדרה בפני עצמה, או לאפות פת לצורך השבת, אלא על ידי עירוב תבשילין, דהיינו שיניח פת ותבשיל מערב יום טוב לשבת, בכדי שיהיה ניכר שאינו מתחיל בבישול ובאפייה שאינם לצורך יום טוב בעיצומו של היום, אלא הוא רק כגומר מלאכת אוכל נפש, לאחר שהתחיל בה מערב יום טוב. ונהגו להניח פת ותבשיל, כדברי רבי אליעזר (ביצה טו:) על הפסוק (שמות טז, כג) את אשר תאפו אפו ואת אשר תבשלו בשלו, מכאן שאין אופין אלא על האפוי ואין מבשלין אלא על המבושל, מכאן סמכו חכמים לעירובי תבשילין מן התורה. ולכן יש להניח לכתחלה פת ותבשיל מערב יום טוב, ובדיעבד אם לא הניח לצורך העירוב אלא תבשיל בלבד, מותר לאפות ולבשל ביום טוב לצורך השבת. אבל אם הניח פת בלבד, יש אומרים שאפילו לאפות ביום טוב אינו רשאי. ויש מתירים על כל פנים לאפות. וספק דרבנן לקולא. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תצה. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד עדר].

ב שיעור התבשיל שמניח לצורך העירוב כזית [עשרים ושבעה גרם, ובדיעבד די בשמונה עשר גרם]. ואפילו בני המשפחה מרובים די בכזית תבשיל לצורך העירוב. וטוב להחמיר להניח פת העירוב כשיעור ביצה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תצו. חזון עובדיה יום טוב עמוד רעו].

ג שנים או שלשה בעלי בתים שגרים בדירה אחת, צריכים לעשות כל אחד עירוב בפני עצמו. אבל בני ביתו הסמוכים על שולחנו, אפילו אם הם נשואים אינם צריכים לערב באופן נפרד. ורשאים לאפות ולבשל בביתו עבור כולם על סמך העירוב של ראש המשפחה. ואם הם חלוקים בעיסתם, וכל אחד סועד על חשבון עצמו, כל אחד יערב בפני עצמו. (אשל אברהם). [חזון עובדיה שם].

ד היושבים במלון ובעל המלון מערב עירובי תבשילין, אינם צריכים לערב רק בשביל להדליק הנרות מיום טוב לשבת. (לפי דעת מרן בסתם סי׳ תקכז סעיף יט. וכ״כ במאמר מרדכי שם ס״ק יח). ומכל מקום אם מניחים עירוב תבשילין בשביל הדלקת הנרות בלבד, לא יברכו, שספק ברכות להקל, אלא רק יאמרו ״בדין עירובא יהא שרי לנא לאדלוקי שרגא מיום טוב לשבת״. [ילקוט יוסף מועדים ע״פ מ״ש בכף החיים. חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד רעו].

ה לכתחלה צריך להניח העירוב דוקא מליל ערב יום טוב עד שקיעת החמה של ערב יום טוב. ואם הניחו קודם ערב יום טוב, יחזור ויטלנו בערב יום טוב ויאמר שהוא סומך עליו לשם מצות עירוב, לאפות ולבשל מיום טוב לשבת. (ולא יברך עליו), ומיהו אם לא עשה כן, בכל זאת מותר לו לאפות ולבשל על סמך העירוב הזה. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תצו].

ו וכן אם הניח עירוב על דעת לסמוך עליו גם ליום טוב אחר, כגון ראש השנה שחל ביום חמישי וששי, ומתכוין בשעת הנחת העירוב לסמוך עליו בחג הסוכות שחל גם כן בחמישי וששי בחו״ל, או שמניח העירוב בערב חג הסוכות ומתכוין לסמוך עליו בשמחת תורה, לכתחלה לא יסמוך עליו ביום טוב האחר, כי יש פוסקים הסוברים שאפילו אם הניח העירוב שנים או שלשה ימים מקודם לא מהני, הילכך לכתחלה צריך לעשות עירוב אחר, ביום טוב האחר, ויברך עליו, או שיטול את העירוב של יום טוב הראשון ויאמר עליו: ״בהדין עירובא יהא שרי לנא לאפויי ולבשולי״ וכו׳, ולא יברך עליו. אבל בדיעבד יכול לסמוך עליו כל זמן שהוא קיים וראוי לאכילה. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב, דין עירובי תבשילין].

ז התבשיל של העירוב יוכל להיות צלי או שלוק או כבוש או מעושן, ואפילו תפוח מבושל, ובלבד שיהיה ראוי ללפת בו את הפת. ולכן אין לערב בדייסה ושאר מיני קטניות שאין רגילים ללפת בהם הפת. ובמקומות החמים נוהגים לקחת ביצה שלוקה שמחזיקה מעמד ואינה באה לידי סירחון כשאר מיני ליפתן. ובזמן הזה שיש לנו מקררים חשמליים טוב להדר לקחת לחם שלם ותבשיל חשוב, כגון בשר או דגים לצורך מצות עירובי תבשילין. [ילקו״י שם].

ח אסור לבשל או לאפות ביום טוב אלא כל זמן שהעירוב קיים. ואחר שהכין כל צרכי שבת ביום טוב, אם ירצה יוכל לאכול את הפת והתבשיל של העירוב, אפילו ביום טוב עצמו. אולם טוב לאכלו בליל שבת, או בסעודה שלישית של שבת. [ילקוט יוסף וחזון עובדיה שם].

ט אין לעשות עירוב תבשילין בדגים מלוחים הנקראים הירינג. [יחוה דעת חלק ו׳ סימן לא].

י אף על פי שהכין עירוב תבשילין כדת, ישתדל להקדים לבשל ביום טוב את צורכי השבת בשעות המוקדמות של היום, כדי שיסיים האפייה והבישול בעוד היום גדול, שאילו יזדמנו לו אורחים ביום טוב יוכל להגיש התבשילים לפניהם לאכילה. ומכל מקום אם נתעכב מפני איזה אונס רשאי להמשיך ולבשל ביום טוב עד סמוך לשקיעת החמה, מפני שאנו סומכים על סברת האומרים (פסחים מו: ובירושלמי ריש פרק ב דביצה.) שמן התורה צרכי שבת נעשים ביום טוב שלפניו, ורק חכמים אסרו, ועל ידי עירוב התירו לגמרי. [ילקוט יוסף מועדים עמוד תצז].

יא בשעה שמניח העירוב בערב יום טוב מברך ברוך אתה ה׳ אלקינו מלך העולם אשר קדשנו במצותיו וציונו על מצות עירוב, ויסיים: ״בדין עירובא יהא שרי לנא לאפויי ולבשולי ולאדלוקי שרגא ולמעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת״. [בעירוב זה יהיה מותר לנו לאפות ולבשל ולהדליק הנר ולעשות כל צרכינו מיום טוב לשבת], ולכתחלה צריך שיבין מה שאומר, ואם אינו מבין בארמית או בלשון הקודש, יאמר הנוסח הנ״ל בלועזית בשפה שמבין. ולדעת רבים מהפוסקים אין אמירת ״בדין עירובא״ מעכבת כלל. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תצח. הליכות עולם חלק א׳ עמוד שיד].

יב כשמניח העירוב צריך להזכיר המלאכות שרוצה לעשותן ביום טוב לצורך השבת, ולכן אם רוצה לשחוט עוף לצורך השבת, כשאומר התנאי "יהא שרי לנא" וכו', יש להוסיף "ולשחוט". ואם הניח העירוב ולא הזכיר המלאכות, כגון שאמר: "יהא שרי לנא למעבד כל צרכנא", יש אומרים דהוי כמי שלא עירב כלל. ויש אומרים דבדיעבד אין אמירת המלאכות בפרטות מעכבת, והכי נקטינן. ולכן אם בעל הבית אינו יודע הנוסח "בהדין עירובא", ילמדוהו שיאמר אחריהם מלה במלה את הברכה והנוסח בהדין עירובא יהא שרי לנא וכו', ואם אי אפשר ללמדו, אפשר שבעל הבית יברך על העירוב, והשליח שלידו יאמר את הנוסח בהדין עירובא וכו'. ונכון שהאשה תשמע את הברכה, ואת הנוסח של בהדין עירובא וכו' מפי בעלה, ותענה אמן. כי עיקר העירוב נעשה בשבילה שהיא עוסקת בצרכי הבית באפיה ובישול וכו'. ובדיעבד אין זה מעכב. (ערוך השלחן). [יביע אומר חלק י' ריש עמוד קפ].

יג לכתחלה צריך להניח עירוב תבשילין מבעוד יום בערב יום טוב, וכמבואר, ומכל מקום מי ששכח להניח ונזכר אחר שקיעת החמה בתוך זמן בין השמשות, יניח העירוב ויברך עליו ויוצא בו ידי חובתו. ואם ענה "ברכו" של ערבית, כל עוד לא יתפלל ערבית של יום טוב יוכל להניח העירוב, ולא יברך עליו. [יחוה דעת חלק ו' סימן לא].

יד מי ששכח להניח עירוב תבשילין ונזכר בבואו לבית הכנסת להתפלל מנחה, ואין פנאי ללכת לביתו ולחזור להתפלל מנחה, יש אומרים שיוכל לעשות עירוב בבית הכנסת, שיחשוב על איזה תבשיל שבביתו, ויאמר "שבזה העירוב יהא מותר לו לאפות ולבשל ולהדליק את הנר" וכו'. ויש אומרים שמכיון שעליו לומר: "בדין" עירובא וכו', לא יוכל לסמוך על פת ותבשיל שאינם לפניו אלא בביתו. ועוד טעמים אחרים. ובשעת הדחק שאין שהות שילך לביתו לעשות העירוב, יסמוך על המתירים, אך לא יברך, (אפילו עדיין לא שקעה החמה), ויאמר שבתבשיל פלוני שיש לי בביתי יהיה מותר לי לבשל ולאפות ולהדליק הנר מיום טוב לשבת. ועל צד היותר טוב יתנה ויאמר: "ואם לא יועיל עירובי על פי הדין, הנני סומך על עירוב גדול העיר". ומכל מקום אם הכין תבשיל ביצה וכיו"ב לצורך העירוב ושכח לברך ולהתנות "בדין עירובא", יש להקל. שכיון שהיה בדעתו להתנות ולברך עליו, מותר בדיעבד, והברכה שצריך לברך עליו לכתחלה, ולהתנות עליו בהדיא, אינה מעכבת, כי הברכות אינן מעכבות. ומיהו אם נזכר בביתו קודם כניסת יו"ט יחזור ויטול העירוב בידו ויברך ויאמר הנוסח בדין עירובא וכו', ואם כבר ברך, רק שכח לומר בדין עירובא וכו', לא יחזור לברך שנית, רק יטלנו ויאמר בדין עירובא וכו'. ואם נזכר ביום טוב ראשון של גלויות, יעשה עירוב על תנאי. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תצט].

טו חובה על כל אחד מישראל להניח עירוב תבשילין מערב יום טוב כדת. ואם חל ראש השנה בימים חמישי ושישי, אסור לשחוט ולאפות ולבשל מיום חמישי, שהוא יום טוב הראשון לצורך השבת, אף על פי שעירב עירוב תבשילין, אלא יבשל לצורך שבת ביום טוב שני שהוא יום שישי. ואפילו במקום שיש אונס שלא יוכל לעשות צורכי שבת ביום ששי, מאיזו סיבה שהיא, אסור לעשותם ביום חמישי. [יחוה דעת חלק ו' סימן לב].

טז העושה עירובי תבשילין ועירובי חצרות בבת אחת, יברך ברכה אחת, "אשר קדשנו במצותיו וצונו על מצות עירובין". ואם בירך אקב"ו על מצות עירוב, יצא ידי חובה לשניהם.

יז מי שעבר ובישל כמה קדרות מיום טוב לשבת, בלי להניח עירוב תבשילין, מותר לאכול מהם בשבת, ואפילו אם יש לו דברים אחרים לאכול בשבת. (שלחן ערוך סימן תקכז סעיף כג). אבל אם הערים, שאחר שאכל סעודת שחרית, אמר שהוא רוצה לבשל לצורך יום טוב, ולבסוף לא אכל מהתבשיל ההוא כלל, והניחו לשבת, אסור לאכול ממנו בשבת. ולמה החמירו ואסרו על המערים, ולא אסרו כמו כן על המזיד, שאם תתיר למי שהערים, יבואו הכל להערים וישתקע שם עירוב תבשילין, אבל מזיד הוא דבר שאינו מצוי, דלא שביק איניש היתרא ואכיל איסורא, ולא גזרו בו חכמים. ומותר לכתחלה לבשל בליל יום טוב לסעודת שחרית של יום טוב. (שו"ת בית דוד סימן רפה).

יח מי שעבר ובישל מיום טוב הראשון ליום טוב השני, בדיעבד מותר לאכול מתבשיל זה. [יחוה דעת חלק ו' סימן י' סק"ג].

יט מצוה על גדול העיר או רב השכונה, לערב על בני עירו או שכונתו, שיזכה את עירובו על ידי אדם אחר, בהגבהת טפח, לזכותם של בני העיר או השכונה. ואחר שיזכה להם העירוב, יטול העירוב בידו ויברך, ויסיים בסוף אמירתו "לנו ולכל בני העיר הזאת". ונכון לכתחילה שהאדם הזוכה לא יהיה מבני ביתו של בעל העירוב, אף על פי שהם גדולים, כל שהם סמוכים על שולחנו. וכן לא יעשה זאת על ידי אשתו. ואם קשה לו לחפש אדם זר, יכול לזכות אפילו על ידי אשתו. ואם היה רגיל לערב לאחרים, ושכח לזכות העירוב תחילה על ידי אדם אחר, יכולים לסמוך על עירובו בדיעבד. ומכל מקום לכתחלה חייב כל אדם לעשות עירוב תבשילין בעצמו, ולא יסמוך על גדול העיר, ורק אם שכח או נאנס ולא עירב יסמוך על גדול העיר, שמערב לכל בני עירו. וכשדרך אותו גדול העיר להניח העירוב, סומך עליו מסתמא, ואין צריך לשאול אותו. ואם שכח בשני רגלים רצופים, יש אומרים שנחשב לפושע, ואינו יכול לסמוך על עירוב של גדול העיר, ומכל מקום בזמן הזה כוונת הרב המערב עירובי תבשילין לזכות גם אנשים כאלה הקרובים לפשיעה, ולכן יכולים לסמוך עליו בדיעבד, ולבשל מיום טוב לשבת. [ילקוט יוסף על המועדים עמוד תק].

כ אם הניח עירוב ואבד קודם שיבשל לצורך השבת, יכול לסמוך על העירוב של גדול העיר, שכל אדם דעתו לסמוך על עירובו של גדול העיר אם יאבד עירובו. ואם אין שם גדול העיר והתחיל לבשל, ואחר כך אבד עירובו, מסיים כל בישוליו לשבת. אבל אם טעה בהלכה ועירב בדג מלוח, וכיוצא בזה,

אינו יכול לסמוך על עירובו של גדול העיר, שגילה דעתו בהנחת העירוב שעשה שאינו רוצה לצאת בעירובו של הגדול. ומכל מקום אשתו ובני ביתו יכולים לסמוך על עירובו של גדול העיר ולבשל לעצמם, ומכיון שהם מותרים לבשל לעצמם, אין שום קפידא אם יבשלו גם בשבילו.

כא מי ששכח להניח עירובי תבשילין, ואין שם גדול העיר, או שפשע, אסור לו לבשל ולאפות מיום טוב לשבת. אולם יכול לבשל קודם סעודת יום טוב, הרבה בקדרה אחת, ויותר לשבת. אבל אין להתיר לבשל בב׳ קדרות על ידי שיאכל מעט מכל אחת ואחת.

כב כשחל יום טוב ביום חמישי וביום ששי, אף על פי שהניח עירוב תבשילין כדת, אסור לשחוט ולאפות ולבשל ביום חמישי שהוא יום טוב הראשון לצורך שבת, אלא רק מיום ששי לשבת, שאין עירובי תבשילין מתירים אלא שבות קרובה לשבת, ולא שבות רחוקה. ואפילו במקום שיש אונס שלא יוכל לעשות צרכי שבת ביום ששי, אסור לעשותם ביום חמישי, דלא פלוג רבנן. ומכל מקום אם עבר ובישל ביום טוב ראשון, מותר לאוכלו בשבת.

כג במקום שעושים שני ימים טובים של גליות, ונזכר ביום טוב ראשון שלא עירב עירוב תבשילין, יכול לערב בו ביום בתנאי, שיאמר: ״אם היום חול ומחר קודש, בהדין עירובא יהא שרי לנא לאפויי ולבשולי״ וכו׳, ולמחר אין צריך לומר כלום. ואפילו יש שם גדול העיר שעירב לכל בני העיר, מכל מקום מי שנזכר שלא עירב מערב יום טוב, יותר טוב שיערב בעצמו על פי התנאי הנ״ל, מאשר יסמוך על עירובו של גדול העיר. וכשמניח העירוב על תנאי אינו מברך. ואם הוא יום טוב של ראש השנה אינו יכול לערב על תנאי.

כד תושב ארץ ישראל הנמצא בחו״ל, (ודעתו לחזור), וחל שם יום טוב שני של גלויות בערב שבת, רשאי לבשל שם ביום טוב שני של גלויות בלי עירובי תבשילין. ואינו רשאי לעשות עירובי תבשילין לצורך בעל הבית שהוא תושב חו״ל. אולם תושב הארץ שנסע בשליחות לחו״ל עם כל משפחתו, ומוסכם מראש שתקופת שליחותו נמשכת שנה או יותר. דינו כתושב חו״ל, ועליו לעשות עירוב תבשילין בברכה, כדי לבשל מיום טוב לשבת, כבני חו״ל.

כה גם הנשים חייבות לעשות עירובי תבשילין, ולכן אם אין בעלה בעיר, או שהיא מתגוררת לבדה, צריכה לעשות עירוב תבשילין בברכה. ואם אינה בקיאה לעשות עירוב, תבקש מהשכן שיעשה העירוב בשבילה. ומועיל לעשות עירוב על ידי שליח. [ודלא כמו שכתב בשו״ת באר משה [שטרן] שלא מועיל לעשות עירוב תבשילין על ידי שליח, ואין דבריו נכונים, כמ״ש בספר אוצר דינים לאשה ולבת, הלכות יום טוב. ע״ש.]. [חזון עובדיה יום טוב הל׳ עירובי תבשילין]

כו יכול אדם לערב עירוב תבשילין לשכנו עם הארץ, שאינו יודע לעשות זאת, או לשכנתו אלמנה שאינה בקיאה בזה. וילמדם הברכה מילה במילה, וכן את הנוסח: בדין עירובא יהא שרי לנא לאפויי ולבשולי וכו׳. ואם אינה יודעת לומר נוסח העירוב, יאמר: בדין עירובא יהא שרי לבעלת הבית הזה לאפויי וכו׳. ומצוה לעשות כן לזכות את אחרים. ויש אומרים דרשאי הוא עצמו לברך להם ברכת העירוב כשאינם יודעים לברך, ואפילו אם כבר בירך על העירוב שעשה בביתו, יכול לחזור ולברך על העירוב שעושה עבור שכנו. דאף על פי שיצא מוציא. [יביע אומר ח״י בהערות לרב פעלים ח״ד או״ח סי׳ יד]. ומנהג קדום בירושלים ת״ו, שגדולי הרבנים היו שולחים תלמידי חכמים מבית לבית לזכות את אלה שאינם בקיאים, ולעשות להם עירובי תבשילין. [ילקו״י מועדים עמ׳ תקא].

כז אפילו מי שמתענה ביום טוב מפני תענית חלום, הרוצה לסמוך על המקילים, ולבשל לצורך אחרים, ולצורך השבת כשחל יו״ט בער״ש, יש לו אילנות גדולים לסמוך עליהם.

כח וכן אשה שאכלה ביום טוב מאכלי בשר אפילו בשעות של אחר הצהרים רשאית לבשל אחר כך מאכלי חלב לצורך השבת, וכן לצורך אחרים. [ילקו״י שם. חזון עובדיה יום טוב]

כט והוא הדין לאשה חולה שיש לה סכרת, שאסור לה לאכול מאכלים שיש בהם סוכר, בכל זאת מותר לה לבשל לבעלה ולבני ביתה מאכלים כאלה, שראויים להם.

ל וכן יש להתיר לבשל אורז ביום שביעי של פסח שחל בערב שבת, לצורך השבת, אף לאלה שנוהגים להחמיר שלא לאוכלו בפסח. [שם].

לא כבר נתבאר לעיל שאם הכין כל צרכיו מערב יום טוב, וגם צורכי שבת, ואינו מבשל ביום טוב כלל, אפילו הכי יעשה עירוב תבשילין, לצורך הדלקת הנר לכבוד שבת, [ביום טוב אחר הצהרים כרבע שעה קודם השקיעה, סמוך לשבת]. וכיון שיש מחלוקת אם צריך לעשות עירוב תבשילין לצורך ההדלקה בלבד, או לא, לפיכך לא יברך על העירוב, אלא יעשה אותו בלי ברכה. [אוצר דינים לאשה ולבת מהדורא ראשונה, עמוד קסו].

לב כל שקיים עירוב תבשילין, ואמר ״למעבד כל צרכנא מיום טוב לשבת״, מותר להציע המטות מיום טוב לשבת, ולהדיח הכלים מיום טוב לשבת, וכן מותר לגלול את הספר תורה מיום טוב לשבת, וכל כיוצא בזה.

סימן תקכט – קידוש ביום טוב

א ראוי ונכון להחמיר בקידוש ליל יום טוב כקידוש של ליל שבת, שהוא מן התורה, שפוסקים רבים סבירא להו שהקידוש בליל יום טוב הוא מן התורה, כמו הקידוש בליל שבת. [שו"ת חזון עובדיה חלק א' סימן ב].

ב כבר פשט המנהג בכל תפוצות ישראל לעשות קידושא רבא בשחרית, ביום טוב, כמו שעושים בשבת. ואין לשנות. [יחוה דעת חלק א' סימן כ].

ג הנוהגים לברך בקידוש היום ביום טוב, [של פסח] ברכת אשר בחר בנו מכל עם וכו', עליהם לבטל מנהגם, ויש ללמדם שלא לברך בקידוש היום אלא ברכת הגפן בלבד, ואינם רשאים להוסיף דבר על ברכה זו. [יחוה דעת חלק א' סימן כ].

ד העיקר לדינא להחמיר שלא לטעום כלום קודם הקידוש בבוקר ביום טוב, וכל שכן שיש להחמיר בזה בליל יום טוב. [יביע אומר חלק ב' סימן יט סק"ד-ח. חזון עובדיה חלק א' סימן ב].

ה בן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ ודעתו לחזור, אינו רשאי לקדש לבני חוץ לארץ בליל יום טוב שני של גלויות, וגם אינו רשאי לברך על ההלל להוציא ידי חובתו את בני חוץ לארץ. ויש לחוש בזה לאיסור ברכה לבטלה. [חזון עובדיה על הלכות יום טוב עמוד קטז]

ו מצות יום טוב לחלקו חציו לבית המדרש וחציו לאכילה ושתיה. ואל יצמצם בהוצאות יום טוב, וצריך לכבדו ולענגו כמו בשבת. וחייב לבצוע על ב' ככרות. ובגדי יום טוב יהיו יותר טובים משל שבת. ולא נהגו לעשות בו סעודה שלישית. ועל הרבנים להזהיר שלא יתערבו נשים ואנשים בשמחת יום טוב, שמא יבואו לידי עבירה. [חזון עובדיה על יום טוב תשס"ג, עמוד צ]

ז חייב אדם לאכול פת ביום טוב בלילה וביום, [ומכל מקום אין להקפיד אם אוכל הפת עם לפתן או דבש ומיני מתיקה]. ולכן אם שכח בברכת המזון לומר יעלה ויבוא, אם נזכר כשאמר ברוך אתה ה' לפני שיחתום בונה ירושלים, יסיים למדני חוקיך, שייראה כאומר פסוק, ויחזור לומר יעלה ויבוא. ואם נזכר לאחר שסיים "בונה ירושלים", יאמר שם בשם ומלכות נוסח ברכה זו: ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה, את יום חג [פלוני] הזה, את יום טוב מקרא קודש הזה, ברוך אתה ה' מקדש ישראל והזמנים. ואם התחיל ברכת הטוב והמטיב בהזכרת שם ומלכות, ונזכר שלא אמר יעלה ויבוא מיד לאחר שאמר ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם, יסיים: אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל וכו'. ואם לא נזכר עד שהתחיל בגוף הברכה: לעד האל אבינו מלכנו וכו', בכל יום טוב [יום א' דפסח ביום, שביעי של פסח, חג שבועות, יום א' דסוכות בבוקר, שמיני עצרת] שוב אינו חוזר, ויסיים ברכת הטוב והמטיב. ומכל מקום העושה כדעת מרן וחוזר בכל יום טוב להזכיר יעלה ויבוא, אין מזניחין אותו, אבל לכתחלה יש להורות שלא לחזור. ובליל יום טוב ראשון של פסח וליל ראשון של סוכות צריך לחזור לראש ברכת המזון, כששכח יעלה ויבוא, ונזכר בסוף ברכת המזון, הואיל ומצוה מן התורה לאכול כזית מצה בליל פסח וכזית דגן בליל סוכות. ובליל פסח אין חילוק בין איש שטעה לבין אשה שטעתה בזה, אבל בליל סוכות אם שכחה האשה לומר יעלה ויבוא בברכת המזון, אינה חוזרת. ואם חל יום טוב בשבת, ושכח גם רצה והחליצנו וגם יעלה ויבוא, וחתם כבר ברכת בונה ירושלים, כולל שבת ויום טוב בברכת אשר נתן ימים טובים ושבתות למנוחה וכו' באמצע הברכה ובחתימה. [ילקוט יוסף על הלכות השכמת הבוקר מהדורת תשס"ד עמוד ש'. על פי המבואר בשו"ת יביע אומר חלק ו' סימן כח סק"ז. ויחוה דעת חלק ה סימן לו].

ח מי שלא הבדיל במוצאי יום טוב, יש לו תשלומין ויכול להבדיל גם במוצאי יום אסרו חג. וכן בן ארץ ישראל הנמצא בחוץ לארץ ודעתו לחזור, ולא השיג יין להבדלה במוצאי יום טוב, יש לו תשלומין ויבדיל במוצאי יום טוב שני של גלויות. [שו"ת יביע אומר חלק ד' סימן מז].

סימן תקכט – תפלה ביום טוב ובחול המועד

א מנהג ישראל בכל התפוצות להתפלל תפלות ימים טובים בניגון, בשירה וקול זמרה. והוא מכלל שמחת החג. ובין גאולה לתפלה של ערבית נוהגים לומר פסוק: "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם". ויש שאומרים פסוק: "וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל". ומנהג בני בבל לומר שני הפסוקים. וכשחל בשבת מקדימים פסוק: "ושמרו בני ישראל את השבת".

ב בתפלת יום טוב חותם: "בא"י מקדש ישראל והזמנים", ואם חתם "מקדש ישראל" בלבד יצא. ואם חל יום טוב בשבת, צריך להזכיר באמצע ברכת אתה בחרתנו "את יום השבת הזה", וחותם: "ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל והזמנים". ואם טעה וחתם "מקדש ישראל והזמנים" ולא הזכיר "שבת" בחתימה, אם נזכר מיד בתוך כדי דבור (שהוא שיעור "שלום עליך רבי") חוזר ואומר "מקדש השבת וישראל והזמנים", ואם שהה יותר מכדי דבור, אינו חוזר, שהואיל והזכיר שבת באמצע הברכה יצא ידי חובה בדיעבד, וימשיך רצה עד סוף התפלה. וטוב שיכוין לחזרת הש"צ מתחלה ועד סוף. והוא הדין אם טעה וחתם "ברוך אתה ה' מקדש השבת", הואיל ובאמצע הברכה הזכיר יום טוב יצא ידי חובה בדיעבד. [והוא הדין אם התפלל "אתה קדשת" ואמר "יעלה ויבוא", יצא. ועיין בשו"ת ויאמר משה סימן יד].

ג המתפלל ביום טוב, וכשהגיע לברכת מודים, נסתפק אם כשסיים יעלה ויבוא (שבאמצע ברכת אתה בחרתנו) סיים כהוגן, "והשיאנו", וחתם הברכה כדת, או שאחר שסיים יעלה ויבוא המשיך "ואתה ברחמיך הרבים" וכו', כמו שרגילים בראש חודש ובחול המועד, ונמצא שלא חתם ברכת אתה בחרתנו, צריך לחזור ולומר "והשיאנו" וכו' ויחתום כדת, ואפילו אם סיים תפילתו, צריך לחזור לראש, ואין לומר בזה "ספק ברכות להקל". וטוב שיחזור להתפלל **בתנאי דנדבה.** [יביע אומר חלק ב' סימן ט אות יד. חזון עובדיה הלכות פסח עמוד קח].

ד מתפללים שחרית של יום טוב בשמחה ובניגון, ואומרים כל המזמורים הנאמרים בשבת. וגומרים את ההלל, ומברכים עליו "אשר קדשנו במצותיו וצונו לגמור את ההלל". ואסור להפסיק באמצע ההלל, אלא דינו כדין קריאת שמע וברכותיה, שבאמצע הפרק שואל מפני היראה, דהיינו בשלום אביו או רבו שחייב במוראם, ומשיב שלום מפני הכבוד לאדם נכבד שהקדים לו שלום, ובבין הפרקים שואל בשלום אדם נכבד ומשיב שלום לכל אדם. וכן יש לו להפסיק לקדיש ולקדושה, אפילו באמצע הפרק. ואף לענין אמן דברכות יש לו להפסיק. ואם פסק באמצע ההלל אפילו לדבר הרשות, ואפילו שהה כדי לגמור את כולו, אינו צריך לחזור אלא למקום שפסק, בין ששהה באונס בין ברצון. ואם טעה ואמר ההלל בדילוג, כמו שנוהגים לומר ההלל בראש חודש, ואחר כך נזכר, יחזור לגמור ההלל מתחלתו ועד סופו. ואין צריך לחזור ולברך, כיון שכבר בירך על ההלל קודם.

ה ספק אם קרא את ההלל, ספק לא קראו כלל, מן הדין אינו חוזר וקורא, וטוב שיחזור ויקראנו בלא ברכה. ואם גמר את ההלל ולא בירך עליו, יצא, שאין ברכות מעכבות.

ו כל היום כשר לקריאת ההלל מהנץ החמה עד השקיעה, שנאמר "ממזרח שמש עד מבואו מהולל שם ה'" (מגילה כ:). ובדיעבד אם קרא ההלל אחר עמוד השחר קודם הנץ החמה, יצא. ואם עבר יום טוב, אין תשלומין להלל, שאין תשלומין אלא לתפלה דרחמי נינהו, מה שאין כן קריאת שמע והלל ומגילה, שאין להם תשלומין. (ברכי יוסף סימן תרפז סק"א, שואל ומשיב תנינא חלק ד' ס"ס קלה)

ז בהוצאת ספר תורה, יש נוהגים שהשליח צבור פותח באמירת י"ג מדות, בטעמי המקרא כאדם הקורא בתורה, והצבור עונים אחריו. ויש מפקפקים על זה, שעל כל פנים אין לומר י"ג מדות ביום טוב. ולכן שב ואל תעשה עדיף. וכן אנו נוהגים שלא לומר י"ג מדות כלל, לא ברגלים ולא בימים הנוראים.

ח מותר להוסיף עולים ביום טוב על חובת היום, ולהעלות לספר תורה יותר מחמשה עולים.

ט המתפלל ביום טוב והשמיט את שם החג בפרטות מהתפלה, וחתם מקדש ישראל והזמנים, יצא ידי חובה. אבל אם טעה והזכיר חג אחר, לא יצא ידי **חובת התפלה.** [יביע אומר ח"ד סימן נא סקי"ד].

י מותר לאבל בתוך י"ב חודש לאב ואם להיות שליח צבור בימים טובים, ראש השנה ויום הכפורים, ואין אצלינו שום מנהג להחמיר בזה. [ילקוט יוסף על הלכות אבלות מהדו"ק עמ' קו. ירחון קול תורה סיון תשס"ג עמוד כד].